СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 6.13, 18.22, 12.09;
Віцебск — 6.03, 18.12, 12.09;
Магілёў — 6.02, 18.11, 12.09;
Гомель — 5.57, 18.10, 12.13;
Гродна — 6.26, 18.39, 12.13;
Брэст — 6.29, 18.35, 12.08.

МЕСЯЦ:
Поўня 18 сакавіка.

ІМЯНІНЫ
Васіля, Яфрэма, Капітона, Яўгена, Паўла, Емяльяна; Аляксандра, Вінцэнта.

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

20 САКАВІКА 1992 г. пятніца, № 58 (21836)

НАТАТКІ З СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА

А ЎСЁ-ТАКІ—КРУЦІЦЦА...

Адзін з народных дэпутатаў пры абмеркаванні законапраекта аб прыватызацыі сказаў прыкладна так: і чаму тыя, хто жыве ў беднасці, — яшчэ жывыя? Думка зразумелая: мы дайшлі да крайняй мяжы, і сапраўды, варта толькі здзіўляцца (а здзіўляцца трэба абсалютнай большасці): аказваецца, жывыя яшчэ, не сканалі. Насуперак усяму нашаму бязладдзю. І нешта ядзім, і апранаем таксама. І чарка часам ёсць... Насуперак таксама таму, што ніхто ні за што (ва ўсякім выпадку — вельмі многія) не адказвае і не жадае адказваць. Што ўсё нам — да лямпачкі. Што найлепшая работа — гэта абы нічога не рабіць, (а грошы, вядома, атрымліваць, і неблагія), работа — не бі ляжачага. Нават цяпер, калі на вуліцы капіталізмам запахла, які, як нас вучылі калісьці, вельмі жорсткі і бессардэчны, пальцам не паварушым, каб зарабіць лішні рубель. Вось сядзець у курылцы (на лаўцы, стаяць ля піўной «амбразуры»...) і абмяркоўваць, калі павысяць зарплату,— гэта калі ласка. Між іншым, а адкуль узяць тую ж зарплату, калі на рабоце абы не рабіць? Ды ад тых, хто яшчэ не дайшоў да таго, што можна б і паменей браць на горб. Ад іх дзяржава перакачвае. Але ж пакуль. Бо дойдуць і яны. Ужо даходзяць. Гэта, апрача разарваных гаспадарчых сувязей і да т. п., — таксама прычына нашага сённяшняга жабрацкага стану. Адна з найгалоўнейшых прычын, якую мы нярэдка «сціпла» замоўчваем. Хоць, вядома, вінавата сістэма, якая пасадзіла здаровых, у росквіце сіл людзей (не спрачаюся: не ўсіх, але ж многіх і многіх) на дзяржаўны «пенсіён»...

Я — наконт прыватызацыі. А дакладней — наконт імянных прыватызацыйных чэкавых кніжак. Закруцілася ўсё-такі. Адпаведны законапраект абмеркаваны ў парламенце і прыняты ў першым чытанні. Гэта ўжо рэальны крок да змянення форм уласнасці і з'яўлення Гаспадара. Многіх Гаспадароў, якіх не трэба выхоўваць заклікамі ды пропаведзямі. Крок да з'яўлення канкрэтных уласнікаў нашай нічыйнай, абдзіраемай выпадковымі «ўдзельнікамі вытворчага працэсу», маёмасці.

Аднак што сабой уяўляе ўказаны законапраект? Ён — адзін з чатырох, якія і павінны забяспечыць прававую аснову прыватызацыі.

У прыватнасці ж, у артыкуле першым сказана: «Імянная прыватызацыйная чэкавая кніжка з'яўляецца дзяржаўным пасведчаннем аб праве яе ўладальніка на долю ў бязвыплатна размяркоўваемай дзяржаўнай уласнасці...». Такую кніжку (вядома, пасля прыняцця закона) павінен мець кожны грамадзянін Рэспублікі Беларусь. Варта ўдакладніць: намечана прыватызаваць да дзвюх трацей дзяржаўнай уласнасці (сюды не ўваходзяць жыллё і зямля), з якіх палавіна будзе выдадзена грамадзянам Беларусі (нагадваю: менавіта толькі ім) бязвыплатна праз гэтыя самыя чэкавыя кніжкі. Вядома, па жаданню. Кожны можа здаць свае чэкі на рахунак адпаведных фондаў Дзяржмаёмасці і атрымаць грашовы эквівалент.

Што можна набываць? Прадпрыемствы (вядома ж, гледзячы, колькі ў наяўнасці гэтых чэкаў), іншую дзяржаўную ўласнасць, акцыі, аб'екты камунальнай уласнасці, зямлю, жыллё.

Цяпер галоўнае — колькі павінна перапасці кожнаму гэтай дзяржуласнасці? Усё будзе залежаць ад працоўнага стажу і ўзросту. У прыватнасці, тым, каму 35 гадоў і болей, — намечана даць 5 долей, «давасемнаццацігадовым» — 1, на працоўны стаж уводзяцца папраўчачныя каэфіцыенты. Максімум намячаецца для тых, чый стаж перавышае 30 гадоў.

Згодна з разлікамі распрацоўшчыкаў законапраекта, на кожнага, у залежнасці ад колькасці налічаных яму долей, павінна перапасці ад трох да 23 тысяч рублёў (нагадаем: інвестыцыйных). Гэтыя лічбы, аднак, выведзены з цэн на маёмасць на пачатак студзеня. Як зазначыў на сесіі Старшыня Дзяржмаёмасці В. Мацюшэўскі, калі ўлічваць новыя цэны, кошт «пая» павінен павялічыцца не менш чым у 10 разоў.

Такім чынам, як быццам хутка падваліць багацце?..

У пэўнай меры так. Але найперш — усё стане на свае месцы: мы здымем з дзяржавы непасільны для яе груз гаспадарчых спраў і перакладзём на свае плечы. З усёй адказнасцю. Зрэшты, тое ж багацце ў выглядзе заводскіх сцен для многіх будзе чыста ўяўным. Нам яшчэ трэба прывыкаць да такога багацця. І да адпаведных нежартоўных клопатаў, што і варта, яшчэ раз падкрэслю, перш за ўсё мець на ўвазе. Напэўна, з-за гэтага таксама могуць быць і спекуляцыя, і «ценявыя» аперацыі з прыватызацыйнымі чэкамі, наконт чаго ў асноўным і непакоіліся дэпутаты. Увогуле ж, абмеркаванне законапраекта не зацягнулася. Што ж, напрыклад, суседзі ў Літве ўжо «прыватызуюцца»...

І. БАРАНОЎСКІ,
аглядальнік «Звязды».

Станіслаў БАГДАНКЕВІЧ:

Цэнтральны банк не залежыць ні ад Бога, ні ад д'ябла. Тым больш—ад палітыкаў

Светам, па Фрэйду, правяць голад і секс. Для задавальнення гэтых усеабдымных страсцей, як вы разумееце, патрэбны грошы. Першая думка — трэба як найбольш грошай — з'яўляецца няправільнай, непрафесіянальнай, наогул ледзь ці не злачыннай. Грошай быць павінна столькі, колькі ёсць тавараў і паслуг. Мне здаецца, гэта было галоўным матывам прэс-канферэнцыі, якую праводзіў 17 сакавіка ў асабістым кабінеце старшыня праўлення Нацыянальнага банка Беларусі С. БАГДАНКЕВІЧ. Праўда, афіцыяльна тэма сустрэчы гучала дастаткова нейтральна: «Некаторыя напрамкі грашова-крэдытнай палітыкі ў 1992 годзе».

Плацёжнае абарачэнне: вельмі дрэнна

Надзвычайныя цяжкасці — двума гэтымі словамі галоўны банкір рэспублікі не абышоўся. Неплацяжы прадпрыемстваў склалі жудасную лічбу — 10 мільярдаў рублёў. Гэта пры тым, што 3 сакавіка ім быў выдадзены 15-мільярдны крэдыт для разлікаў з пастаўшчыкамі ў межах Беларусі. Прычына — эканамічны крызіс, рост цэн (аптовыя выраслі ў сярэднім у 8,8 раза). Гэта — асноўная. Іншыя: прадпрыемствы ўзнялі цэны, таму іх тавар элементарна не купляюць. Тлумачу па-свойму: за 2—3 тысячы жанчына можа дазволіць сабе купіць зімовае паліто, за 5—6 — ужо не. Пазыкі прадпрыемствам дасягаюць многіх мільярдаў рублёў.

Рэакцыя на ўсё гэта кіраўнікоў была традыцыйная — яны разгубіліся. Старымі спосабамі са становішча не выйсці, новыя — пужаюць. Большасць аддае перавагу пошуку «стрэлачніка». Ім з'яўляецца Нацыянальны банк. У яго адрас ідуць цікавыя тэлеграмы. С. Багданкевіч працытаваў вытрымкі з некаторых. Напрыклад, «грабежніцкія працэнты», «глыбока прадуманая эканамічная дыверсія» і г. д. Красамоўнасць дырэктара «Пінскдрэва» таварыша Арыніча абумоўлена празаічнымі акалічнасцямі: банк не дае крэдыту. А ўсё значна прасцей. Дырэктар бясплатна адпусціў прадукцыі на 48 мільёнаў рублёў, можна сказаць, проста так. І цяпер хоча, каб банк аплаціў яго няўменне працаваць. Тав. Арыніч па-дзіцячы наіўна лічыць, што грошы робяцца менавіта ў банку. Глыбокая памылка: банк толькі кантралюе працэс іх абарачэння.

Наяўныя грошы: вельмі і вельмі дрэнна

Нацыянальны банк не атрымаў назад 2 мільярды рублёў, выдадзеных на зарплату, пен-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

РОЗГАЛАС

ЯШЧЭ АДНА КААЛІЦЫЯ

Калі меркаваць па апошніх палітычных падзеях у Беларусі, час размежавання паміж партыямі і рухамі мінуў — настала пара аб'яднання. Услед за блокам дэмакратычных сіл «Новая Беларусь» і Антыкрызісным камітэтам пазаўчора была створана яшчэ адна кааліцыя. У яе ўвайшлі тры партыі — Нацыянальна-дэмакратычная, сялянская і хрысціянска-дэмакратычная.

Удзельнікі аб'яднання пагадзіліся падтрымліваць мэты адзін аднаго і аб'яднаць намаганні ў палітычнай барацьбе.

Можна чакаць, што з набліжэннем выбараў тэндэнцыя да аб'яднання будзе ўзмацняцца. Маладыя нешматлікія партыі шукаюць саюзнікаў, каб з большай сілай змагацца за галасы выбаршчыкаў.

Валянцін ЖДАНКО.

ПАРТЫІ Ў... СУМЕСНЫМ БІЗНЕСЕ

Прайшлі перамовы паміж кіраўніцтвам Аб'яднанай дэмакратычнай партыі Беларусі і дэлегацыяй польскай партыі кансерватыўнага напрамку «Кааліцыя Рэспубліканьска» на чале са старшынёй Міхаілам Войтчыкам.

Дасягнута дамоўленасць аб супрацоўніцтве ў галіне палітычных даследаванняў і ў развіцці сумеснага бізнесу.

БелаПАН.

КОЖНАМУ ПА ЗДОЛЬНАСЦЯХ

ГРОДНА (А. Дук). Малое прадпрыемства «Альфа» вырашыла выдзеліць з свайго бюджэту 100 тысяч рублёў на стыпендыі найбольш таленавітым навучэнцам музычнай школы № 1. Кіраўніцтва школы прызначыла 15 стыпендыятаў. Кожная стыпендыя складае 200 рублёў.

З НАВІНАМІ З ПАРЫЖА

Днямі з Парыжа вярнулася дэлегацыя трактарабудаўнікоў, якая прыняла ўдзел у рабоце Міжнароднага салона сельскагаспадарчага машынабудавання «СІМА-92».

Пяць дзён мінчане знаёміліся з экспанатамі выстаўкі, новымі напрамкамі ў галіне трактарабудавання, вялі камерцыйныя і тэхнічныя перагаворы.

Вось што расказаў начальнік бюро імпарту знешнегандлёвай фірмы «Беларусь» Мінскага трактарнага завода Ігар Ціммафеевіч СУБОЦІН:

— Наша дэлегацыя падпісала кантракт на пастаўку сёлета ў Марока 140 машын МТЗ. Прыемна, што гэта краіна прадоўжыла лік сусветных спажыўцоў трактаразаводскай прадукцыі. А Францыя, з якой у нас даўнія гандлёвыя сувязі, згадзілася купіць вялікую партыю машын «Беларусь», у тым ліку — 49 новай канструкцыі «МТЗ-102». Дзякуючы перагаворам з амерыканскай фірмай «Рокуэл», пачалася сумесная работа па мадэрнізацыі пярэдняга вядучага маста. Заключана пагадненне з французскай фірмай «Дэламо» аб пастаўцы МТЗ дыскаў колаў тых памераў, якія не вырабляюцца ў дзяржавах нашай Садружнасці.

Цікава будзе даведацца, што з фірмай «Акіф-Аўта Франс», якая, дарэчы, ужо даўно гандлюе прадукцыяй МТЗ, таксама абмеркавана пытанне выпрабавання трактароў «Беларусь» з мэтай атрымання на іх у 1993 годзе сертыфікату. Без гэтага дакумента, які пацвярджае адпаведнасць сусветным стандартам, ніводзін аўтамабіль, трактар, камбайн ці іншая сельскагаспадарчая тэхніка не можа прадавацца ў краінах Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва.

Алег ПРАЦЬКО.

СВАБОДНАЯ ХВІЛІНКА Ў САПЁРАЎ

БРЭСТ. У горадзе ў раёне будаўніцтва індывідуальных катэджаў — сур'ёзнае здарэнне. Экскаватар выкапаў бомбу. Іржавы корпус доўга ляжаў пад адкрытым небам. Сапёраў давялося чакаць доўга. Кажуць, у іх шмат такой работы. І таму бомбу па чарзе ахоўвалі будучыя жыхары катэджаў.

Нарэшце, гэтая ахова была знята: у сапёраў знайшлася свабодная хвілінка, каб абясшкодзіць небяспечны груз, які зваліўся з ваеннага неба 50 гадоў назад.

ПЕРШАЕ ІНТЭРВ'Ю НА НОВАЙ ПАСАДЗЕ

Сталець разам з грамадствам

Фарміраванне, ці інстытут, які толькі што ўзначаліў Аляксандр Абрамовіч, у вачах шырокай грамадскасці ў розныя часіны выглядала па-рознаму. Яшчэ гады тры назад пра Цэнтральную выбарчую камісію наогул мала хто ведаў. Ну, траплялася іншы раз упамінанне ў друку, калі «непарушны блок камуністаў і беспартыйных» вылучаў кандыдатам у дэпутаты каго-небудзь з моцных свету гэтага. ЦВК — гэта абрэвіятура ўспрымалася хутчэй як нешта абстрактнае, накшталт пячаткі, якой трэба праштампаваць паперку. У ганаровае кіраўніцтва камісіяй пацiху «спісвалі» адстаўнікоў ад дзяржпартработы.

Потым, калі той згаданы «блок» страціў сваю жалезабетонную маналітнасць, а дакладней, падчас апошніх выбараў, да ЦВК прыйшла скандальная вядомасць. Грамадская думка трывала прышпіліла ёй ярлык махровага кансерватызму, заснаванага на сіндроме аднабаковага бачання: калі ў людзі, г. зн. у дэпутаты, спяшаўся нефармал (тады было папулярным гэтае слова), то камісія раптоўна рабілася такой відушчай, цікаўнай, уважлівай... А калі ўслых гаварылі, і нават крычалі, і нават пісалі аб грубых парушэннях пры вылучэнні дзяржпартэліты, то натыкаліся на цнатліва-наіўнае: з кім не бывае... Адным словам, свой свайго не выдасць. А хто быў чый, вялікай загадкі ні для каго не складала. Пры зацвярджэнні Абрамовіча ў Вярхоўным Савеце яго кандыдатуру падтрымалі сярод іншых Г. Сямдзянава, Д. Арцыменя, В. Кебіч.

— Аляксандр Міхайлавіч, дык хто свой, хто чужы? Ці будуць у нас падставы да новых абвінавачванняў ЦВК у прадузятасці, а то і рэакцыйнасці?

— Ведаеце, абвінавачванні ў адрас ЦВК не варта так завастраць — яна выконвала тыя ж функцыі, што і ўся пануючая сістэма. Любая сістэма ўзнаўляе на любым узроўні, у тым ліку і на ўзроўні выбараў, сабе падобнае. Панавала аднапартыйнасць і, вядома, яе адбіткам сталі адпаведныя структуры.

Цяпер сітуацыя мяняецца, мы робім крокі на шляху да шматпартыйнасці, без якой, лічу, дэмакратыя проста немагчымая. Адсюль — удзел розных грамадска-палітычных сіл у фарміраванні найбольш важных інстытутаў, у тым ліку і выбарчых камісій.

— Але пакуль што памяняўся толькі кіраўнік, камісія засталася ранейшай.

— У многім ранейшым засталося і грамадства. Дакладней, ранейшым — у чыстым выглядзе — яно ўжо ніколі не будзе, стан грамадскай думкі, настрояў няўхільна мяняецца. Гэтак жа мяняюцца і людзі, што ўваходзяць, скажам, у тую ж ЦВК. Проста ўзяць і аўтаматычна памяняць іх — згадзіцеся, не лепшы шлях. Мы ўсе разам уключыліся ў нармальныя дэмакратычныя пераўладкаванні, і трэба набрацца цярпення, каб даць ім завяршыцца натуральным шляхам.

Але ў любым выпадку, на мой погляд, камісія павінна быць палітычна нейтральнай. Бачу яе інструментам, які дазваляў бы грамадзянам беспераШкодна рэалізоўваць сваё права на ўдзел у кіраванні дзяржаўнымі і грамадскімі справамі праз выбары. Калі камісія не ў стане выконваць такую функцыю, гэта права будзе парушацца.

— Напэўна, тая пасіўнасць, якую назіраем зараз у адносінах людзей да выбараў, тлумачыцца аслабленай магчымасцю ўплываць на вызначальныя бакі жыцця грамадства?

— Несумненна. Пры адсутнасці такой рэальнай узаемасувязі проста прытупляецца палітычная актыўнасць людзей. Адсюль жаданне ў пэўнай часткі насельніцтва мець цвёрдую ўладу, моцную руку, аўтарытарызм. Мадэлі жыцця пры іншай уладзе людзі пакуль што не ўяўляюць. Мы нярэдка спасылаемся на недастаткова высокую культуру дэпутатаў, а між тым гэта праблема датычыць і кожнага з нас. Узровень прававой культуры ва ўсім грамадстве крытычны, і гэтым умела карыстаюцца людзі з далёка не лепшымі намерамі — скажам, перагляду існуючых у грамадстве ўзаемаадносін, перш за ўсё эканамічных. Вынікі могуць быць самымі сумнымі.

— Дарэчы, шмат дзе гэтыя спрытныя людзі знаходзяць саюзнікаў у асобах некаторых юрыстаў...

— Ведаеце, за гэтым стаіць вялікая і балючая праблема. У дэфармаваным грамадстве дэфармацыі падверглася і частка інтэлігенцыі—тыя людзі, што павінны быць носьбітамі высокай маральнасці, прыстойнасці. Замест гэтых якасцей узыходзіць злым насеннем прыстасаванства.

— А тым часам каваль маладой змены юрыстаў, загадчык кафедры юрыдычнага факультэта, прафесар бярэцца за грамадска-палітычную, адміністрацыйную дзейнасць...

— Па-першае, асноўнай сваёй работы ні ў якім разе не кідаю, проста згадзіўся ўзяць на сябе пэўныя дадатковыя абавязкі. Аргументам на карысць такога выбару, а гэта ўжо будзе па-другое, стала маё стаўленне наогул да прафесіяналізму ў той або іншай справе. Я грамадзянаўца, працаваў у саюзным Камітэце канстытуцыйнага нагляду...

— Да ўсяго доктар юрыдычных навук.

— Вось усё гэта і паўплывала на канчатковае (прызнаюся, вельмі няпростае для мяне) рашэнне. Дылетанцтва, асабліва накіраванае ў будучае, нясе страшныя вынікі.

— Аляксандр Міхайлавіч, я так зразумела, што вы — чалавек дастаткова лаяльны, мяккі. Можа, тое, што гэту пасаду настойліва прапанавалі менавіта вам, якраз і тлумачыцца такімі якасцямі?

— Лаяльнасць не выключае цвёрдасці там, дзе размова ідзе пра законнасць. Але тут ёсць даволі цікавая падрабязнасць. Ад дзяржаўнай службы, калі яна мае прававы характар, патрабуецца не толькі выкананне патрабаванняў закона, а і правядзенне іх у жыццё. Раней існавала такое разуменне: права — гэта ўсё тое, што выдае дзяржава ў выглядзе абавязковых норм. Але ж мы ведалі часы, калі выдадзеныя дзяржавай многія нарматыўныя акты садзейнічалі не ўмацаванню права, а хутчэй бяспраўю. Гэта супярэчнасць, на жаль, не поўнасцю пераадолена і сёння. Права ў сённяшнім разуменні—замацаванне ў законе агульнай волі. Справа дзяржавы — не ўстанаўліваць нормы, а выявіць гэтую агульную волю і зафіксаваць у нормах. Значыць, калі прынята норма закона, якая або нежыццёвая, або супярэчыць агульначалавечым каштоўнасцям, правам і свабодам асобы — яна не прававая. Дарэчы, паўнамоцтвы выбарчай камісіі ў такой сітуацыі абмежаваныя. Яна мае права толькі даваць тлумачэнні аб прымяненні закона.

— Выбары — гэта заўсёды палітычная барацьба, палітычныя схільнасці. Якія яны ў вас?

— Я—прыхільнік пошуку аптымальнай згоды без выключэння з гэтага працэсу каго б там ні было—на аснове сапраўдных чалавечых каштоўнасцей, перш за ўсё дэмакратыі, справядлівасці, хоць цяпер апошняе слова не надта любяць. Але паглядзіце, у што ператварылася ў шэрагу выпадкаў прыватызацыя — сябе надзяляе маёмасцю той, хто набліжаны да пэўных даброт. Уціск гэта на правы і свабоды іншых грамадзян? Так.

Гэтак жа і ў палітычнай сферы. Чалавек можа мець розныя перакананні, схільнасці, але не адмаўляць у гэтым і іншым, не замінаць. Усё павінна быць у мяккіх, прымальных для грамадства формах—парламенцкая дэмакратыя, павага да думкі іншага і г. д. А што датычыцца ўчынкаў і дзеянняў, то тут трэба ўлічваць волю большасці. Гэта цяжкі, балючы працэс на дзесяцігоддзі, але іншага няма. Дрэнна тое, што за пяць гадоў не выпрацавана канцэпцыя грамадскага развіцця, яго мэта: а чаго мы хочам? Трэба выбівацца на грунт пэўнасці, а не сарамліва хавацца ад вызначэнняў. У нас мяняецца грамадска - палітычны лад — мірным, эвалюцыйным шляхам, і разумнае кіраванне гэтым працэсам толькі наблізіць перамены.

— Аляксандр Міхайлавіч, вам давялося прыйсці ў Цэнтрвыбарком у даволі складаны час—шырока ідзе падрыхтоўка рэферэндуму з вядомай мэтай: роспуск існуючых улад. Ад таго, якую пазіцыю зоймеце вы, многае залежыць... Можна адразу трапіць у няміласць альбо да ўлад, альбо да тых, хто ім процістаіць...

— Давайце дамовімся так: пра рэферэндум гаворка пойдзе на чарговым пасяджэнні, куды запрашаю і вас.

— Мне застаецца пажадаць плёну на новай для вас ніве.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Вясновая шапачка

Вясна ідзе. Час рыхтавацца і да веснавога цяпла. Перагледзьце свой гардэроб — ці ўсё гатова да надыходу вясны? У нечым яго, напэўна, можна абнавіць.

Хочам прапанаваць вам звязаць тонкую ажурную шапачку з баваўнянага гарусу ці тонкай шарсцяной пражы. Яна складаецца з дзвюх частак, злучаных па лініі ад сярэдзіны лба да патыліцы. Пачынаюць кожную частку з вязання пяціпялёсткавага элемента кручком дыяметрам 2,5 мм. Звязаўшы ланцужок з 8 петляў, змыкаюць яго ў кальцо. Увёўшы кручок у кальцо, вяжуць яшчэ 16 слупкоў без накіду.

Потым выконваюць першы пялёстак. Вяжуць ланцужок з 16 петляў і слупкі на петлях ланцужка ў такой паслядоўнасці: 2 слупкі без накіду, 1 паўслупок з накідам, 1 слупок з накідам, 6 слупкоў з двума накідамі, 1 слупок з накідам, 1 паўслупок з накідам, 2 слупкі без накіду. 1-ы слупок без накіду вяжуць на 3-й пятлі ланцужка, лічачы ад кручка. Потым на кожнай наступнай пятлі.

Скончыўшы рад, на адваротным баку вяжуць слупкі без накіду на толькі што звязаных слупках. Кручок уводзяць пад далёкія паўпетлі і на петлі ланцужка. На павароце пялёстка вяжуць 2 слупкі на адной пятлі асновы. Апошні слупок рада вяжуць на слупку кальца. На правым баку выконваюць 2-гі рад слупкоў без накіду, уводзячы кручок пад далёкую паўпятлю слупкоў папярэдняга рада і выконваючы дадатковы слупок на павароце. Апошні слупок рада вяжуць на слупку кальца. Потым вяжуць яшчэ 1 слупок без накіду на наступным слупку кальца і ланцужок з 16 петляў для 2-га пялёстка. У апошнім радзе вязання 2-га пялёстка першыя 6 слупкоў вяжуць, уводзячы кручок пад паўпетлі слупкоў 2-га і 1-га пялёсткаў. Для зручнасці пялёсткі складваюць разам — спод да споду. Правязаўшы 5 пялёсткаў, нітку абрываюць і замацоўваюць яе на слупку 1-га пялёстка. Потым выконваюць ланцужкі і слупкі для сярэдняй часткі шапачкі ў выглядзе сеткі.

1-ы рад — 5 паветраных петляў, 1 слупок без накіду на кончыку 1-га пялёстка, 6 паветраных петляў, 2 скарочаныя слупкі з 2 накідамі,

6 паветраных петляў, 1 слупок без накіду на кончыку 2-га пялёстка і г. д. Выконваючы скарочаныя слупкі, робяць 2 накіды на кручок, уводзяць яго ў край 1-га пялёстка і правязваюць 2 разы па дзве пятлі. Зноў робяць 2 накіды на кручок, уводзяць яго ў край 2-га пялёстка і, працягнуўшы нітку, правязваюць па дзве пятлі 2-га слупка. Астатнія петлі на кручку правязваюць адразу.

2-гі рад — ланцужкі па 5 петляў у кожным і слупкі без накіду на слупках і ланцужках. У першым і апошнім ланцужках кожнага рада вяжуць па тры пятлі.

3-і і наступны рады — па пяць петляў у ланцужках і слупкі без накіду правязваюць, уводзячы кручок пад ланцужкі папярэдняга рада. Звязаўшы дзевяць радоў, замацоўваюць нітку і вяжуць другі элемент з пяці пялёсткаў.

Выканаўшы восем радоў сеткі другой часткі шапачкі, дзевяты рад вяжуць, злучаючы ланцужкі з ланцужкамі першай часткі.

Шапачку абвязваюць слупкамі без накіду, робячы па два слупкі на кожным ланцужку з трох петляў і па адным слупку на слупках пялёсткаў. Потым вяжуць другі рад слупкоў, скарачаючы аб'ём шапачкі да патрэбнага памеру.

А. КРУГЛОВА.

ГЭТА ЦІКАВА!

Гародніна любіць музыку

Не адзін толькі чалавек, напэўна, адчувае заспакаяльны эфект музыкі. У апошні час даследаванні прывялі да развіцця сістэмы гідрапанічнага культывавання з дапаўненнем музыкі, што паскарае рост гародніны. Ужо чацвёрты год праводзіць эксперыменты з гэтай сістэмай фірма-вытворца аўдыёэлектроннай тэхнікі ў паўночнай вобласці вострава Хонсю (Японія).

Тры разы ў дзень па 15 мінут салата-латук і памідоры ў цяпліцах «забаўляюцца» такой музыкай, як сюіта Чайкоўскага з балета «Шчаўкунчык» і санаты Бетховена.

Распрацоўшчыкі тлумачаць, што вібрацыя ад музыкі стымулюе поры на адваротных баках лістоў, робячы іх шырэйшымі для паглынання кіслароду і пажыўных рэчываў.

У дадатак праводзяцца эксперыменты з намагнічваннем гідрапанічнага раствору. З прымяненнем гэтых двух «трукаў» скарачаецца час вырошчвання і павялічваецца ўраджайнасць прыкладна на 30 працэнтаў.

Парады на ўсякі выпадак

Рыбу можна варыць разам з галавой, дастаткова выдаліць вочы і жабры. А вось смажаць рыбу звычайна без галавы.

Сухі чай трэба захоўваць у шчыльна закрытых шклянках, металічных ці пластмасавых чайніцах, лепш з дзвюма накрыўкамі. Чай захавае свой пах і не ўспрыме пабочных.

Драбок солі, укінуты ў каву перад канцом варкі, узмацняе пах напітку і надае яму асабліва прыемны смак.

Нельга, каб кава кіпела — пагоршыцца смак, знікне пах. Калі вы ўсё ж недагледзелі, адразу ж здымайце кафейнік з агню і ўліце ў яго некалькі кропляў халоднай вады.

Тупы нож лягчэй затачыць, калі патрымаць папярэдне яго лязо ў салёным растворы.

Калі трэба распілаваць уздоўж круглае палена, гэту работу зручней за ўсё выканаць пры дапамозе шаблона. Ён робіцца з металічнай трубкі з пазам пасярэдзіне. Дыяметр яе павінен быць такім, каб шаблон лёгка слізгаў па палену.

Пасля работы з пахучымі вадкасцямі — газай, ацэтонам і г. д. адмыць рукі цяжка, яны доўгі час ўтрымліваюць пах. Рэцэпт просты: памыйце рукі ў цёплым растворы парашку гарчыцы.

Звычайнымі канцылярскімі кнопкамі можна хутка сшыць некалькі лістоў паперы. Для гэтага стос лістоў праколваюць кнопкай з аднаго боку, а другую кнопку замацоўваюць з другога боку так, каб вастрыё прайшло ў адтуліну ад першай. Застаецца толькі загнуць выступаючыя канцы.

Пракручваць праз мясарубку мяса, нават самае жылістае, намнога лягчэй і хутчэй, калі ўдасканаліць рашотку мясарубкі. Для гэтага з аднаго боку ўсе адтуліны рашоткі трэба прасвідраваць свярдзёлкам дыяметрам 5,5 мм, пакідаючы нерассвідраваную частку таўшчынёй 0,5—1 мм. Нерассвідраваным бокам рашотка кладзецца на нож. Пасля такога ўдасканалення з работай справіцца нават дзіця.

Родная мова, гісторыя, культура— неад'емная частка нашага самаўсведамлення

БЕЛАРУШЧЫНА

ВЫСТАЎКІ
ПРАМІЛЬГНУЎ ЗЗЯЮЧАЙ ЗОРКАЙ

У Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеі адкрылася мастацкая выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Гродна — горад яго маленства, і таму зразумела, што выстаўка пачынаецца серыяй работ, прысвечаных сям'і Багдановічаў. Да найбольш удалых можна аднесці сямейны партрэт «Увечары» мастака Алеся Ксяндзова. На партрэце маленькі Максім з бацькамі — Марыяй Апанасаўнай і Адамам Ягоравічам. Мастак добра ўлавіў інтэлігентнасць і ўнутраную адухоўленасць бацькоў будучага паэта.

Звяртае на сябе ўвагу і жывапіснае палатно «Маці паэта» мастака з Магілёва Рыгора Таболіча. Мастак, як і паэт, успрымае вобраз маці праз вобраз мадонны.

Мастачцы Людміле Пятруль належыць серыя габеленаў да цыкла вершаў М. Багдановіча «У зачараваным царстве». Яна стварыла вобразы міфалагічных істот: Падвея, Вадзяніка, Пугача, Лесуна, Змяінага цара.

Тэму «зачараванага царства» працягвае Аляксей Марачкін сваім палатном «Выйду белая з цёмнай вады...» (радкі з верша М. Багдановіча «Русалка»). Работа выканана ў характэрнай для мастака манеры, якой уласцівыя рамантыка, сімволіка, алегарычная трактоўка вобразаў, тонкае гучанне фарбаў.

Вядомы верш «Слуцкія ткачыхі» натхніў Алеся Панцюка на стварэнне аднайменнай шматфігурнай кампазіцыі. Мастак узвышае сваіх гераінь, надае ім святочную ўрачыстасць.

Гродзенскі мастак Аляксандр Ларыёнаў на ўрачыстым адкрыцці выстаўкі падараваў свой цыкл ілюстрацый да зборніка «Вянок» (14 цудоўных работ пад назвай «Знічка») Гродзенскаму абласному аддзяленню Беларускага фонду культуры, які перадаў падарунак музею М. Багдановіча ў Гродна.

На выстаўцы шмат партрэтаў самога паэта. Да вобраза М. Багдановіча звярнуліся А. Лапіцкая, Л. Эрлер, А. Налівайеў і іншыя. Адным з лепшых па псіхалагічнай распрацаванасці і мастацкаму выкананню, на мой погляд, з'яўляецца «Партрэт М. Багдановіча» Віктара Альшэўскага.

Юрый ШАСТАК.
г. Гродна.

Узнікненне і фарміраванне беларускага народа і яго этнічнай тэрыторыі — Беларусі — кардынальная праблема нашай нацыянальнай гісторыі. Шматлікія спробы вырашыць гэтую важную праблему нельга прызнаць здавальняючымі, і таму яна застаецца дыскусійнай. Абумоўлена гэта шэрагам прычын, асноўнымі ж, як мы мяркуем, застаюцца скупасць адпаведных гістарычных крыніц і недастатковы ўлік усёй іх сукупнасці даследчыкамі.

Сярод чарговых спроб, пераважна публіцыстычных, высветліць тыя або іншыя аспекты названай складанай праблемы адносна грунтоўнай мы лічым кнігу М. Ф. Піліпенкі*, на якую «Звязда» ўжо змясціла станоўчы водгук А. Гурскага (гл. № 37). Аднак, на нашу думку, некаторыя прынцыповыя моманты так і засталіся некрытычна ацэненымі.

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ

Пошукі беларусаў і Беларусі

Паводле М. Ф. Піліпенкі, у VI—VII стст. славяне кампактна засялялі толькі паўднёвую частку сучаснай Беларусі, пераважна на поўдзень ад Прыпяці. У VI—IX стст. яны расяліліся ў балцкім арэале, г. зн. засялілі ўсю Беларусь (с. 30—31). Да X ст. у выніку славяна-балцкага сінтэзу сфарміраваліся «і новыя славянскія этнічныя супольнасці» — «протанароднасці», якія добра вядомы па летапісах: дрыгавічы, радзімічы і крывічы (с. 32—45). У адрозненне ад папярэднікаў аўтар лічыць, што гэтыя «протанароднасці» не былі непасрэднымі продкамі беларусаў, таму што ў IX—X стст. яны разам з іншымі этнічнымі групамі склалі новую ўсходнеславянскую этнічную супольнасць — «старажытны рускі этнас», або «русаў», тэрыторыя якіх называлася «Руссю» (с. 46—70). Нягледзячы на растучую своеасаблівасць культуры розных рэгіёнаў Русі, гэтая супольнасць праіснавала прыкладна да сярэдзіны XIV ст. (с 71 — 82). Толькі пасля знікнення «старажытнарускай дзяржавы» і ўключэння значнай часткі Русі (у т. л. і «заходняй Русі») у склад Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ) пачалося фарміраванне беларусаў і Беларусі. Гэты працэс, як мяркуе Піліпенка, завяршыўся прыкладна да пачатку XVII ст. (с. 83 — 108). Асвятляючы яго, аўтар вялікую ўвагу ўдзяліў раскрыццю канкрэтна - гістарычнага зместу назваў розных рэгіёнаў сярэдневяковай Беларусі: «Белая Русь», «Палессе», «Літва» і «Чорная Русь» (с. 103—112).

Такім чынам, «новая канцэпцыя» ўзнікнення і фарміравання беларусаў і Беларусі М. Ф. Піліпенкі ў прынцыпе нічым істотным не адрозніваецца ад традыцыйнай савецкай гістарыяграфіі праблемы, калі не лічыць, у прыватнасці, неаргументаванай адмовы ад ужывання яе «класічных» тэрмінаў: «старажытнаруская народнасць» і «беларуская народнасць». Частка важных палажэнняў «новай канцэпцыі» супярэчлівая і недастаткова аргументаваная і таму выклікае сумненні ў адпаведнасці гістарычнай праўдзе.

Так, М. Ф. Піліпенка мяркуе, што «найменне «Белая Русь» у XV—XVI стст. стала назвай этнічнай тэрыторыі другога ўсходнеславянскага народа — беларускага, які сфарміраваўся да гэтага часу і чыя этнічная тэрыторыя ўключала паўднёвую зону былога падзвінска-дняпроўскага рэгіёна, цэнтральны рэгіён і паўночную зону былога папрыпяцкага рэгіёна» (с. 104—105). Аргументуюцца гэтыя меркаванні выпадковымі адзінкавымі ілюстрацыямі, пераважна XVII ст., якія да таго ж успрыняты аўтарам некрытычна.

Разглядаемыя меркаванні абвяргаюцца перш за ўсё шматлікімі данымі аўтэнтычных крыніц ВКЛ XVI ст., якія мы сабралі ў працэсе складання карты «Беларусь у канцы XVI ст.» — дадатку да шматгадовай працы «Запрыгоньванне сялянства Беларусі (XV—XVI стст.)», што па віне выдавецтва «Навука і тэхніка» замест 1989, магчыма, выйдзе ў гэтым годзе. Насуперак Піліпенку яны сведчаць аб тым, што ў XVI ст. тэрмін «Белая Русь» у якасці агульнапрынятага абазначэння этнічнай тэрыторыі беларусаў, або, паводле выразу аўтара, «агульнабеларускага значэння», не ўжываўся. Наогул, у крыніцах XVI ст. розныя рэгіёны этнічнай тэрыторыі беларусаў, як і іншых народнасцяў ВКЛ, абазначаліся спецыяльнымі гісторыка-геаграфічнымі тэрмінамі. Гэта адлюстравана на нашай карце. Тады, у прыватнасці, усходняя палавіна сучаснай тэрыторыі Беларусі звычайна называлася толькі «Руссю», але не «Белай». Адпаведнае даследаванне «Русь» у складзе ВКЛ у XVI ст.», якое аўтар гэтых радкоў падрыхтаваў разам з В. Л. Насевічам, спадзяёмся, пашчасціць дзе-небудзь і калі-небудзь апублікаваць. Відавочна, што ігнараванне Піліпенкам вялікай колькасці апублікаваных і неапублікаваных адпаведных крыніц (у т. л. і старажытных картаў ВКЛ) з'явілася галоўнай прычынай няслушнага меркавання. Як гэта ні дзіўна, ён ведае, але тэндэнцыйна трактуе (с. 112) нават добра вядомыя факты шырокага ўжывання ў Расійскай імперыі тэрміна «Беларусь» («Белоруссия») у сэнсе Віцебскай і Магілёўскай губерній амаль да канца XIX ст., што ў свой час добра паказаў вядомы гісторык М. М. Улашчык.

Меркаванні М. Ф. Піліпенкі як аб часе ўзнікнення тэрміна «Белая Русь» для абазначэння ўсёй тэрыторыі, заселенай беларусамі, так і аб яго «агульнабеларускім значэнні» не толькі беспадстаўныя, але і супярэчлівыя. Так, з разважанняў аўтара цяжка зразумець, калі ж менавіта — у XV, да сярэдзіны XVI ст. ці ў канцы апошняга — «узнікла агульная назва этнічнай тэрыторыі (Белая Русь) і агульнае найменне (этнонім) усяго народа (беларусы)» (с. 107, 104—106, 108, 129). Аналагічнае пытанне ўзнікае, калі знаёмішся з яго меркаваннямі наконт зместу тэрміна «Белая Русь». То гэта тэрыторыя, якая размешчана паміж Прыпяццю на поўдні і Заходняй Дзвіной на поўначы, Нёманам на захадзе і Дняпром на ўсходзе (с. 104—105, 108), то гэта толькі паўночна-ўсходняя частка Беларусі (с. 104, 108, 112)...

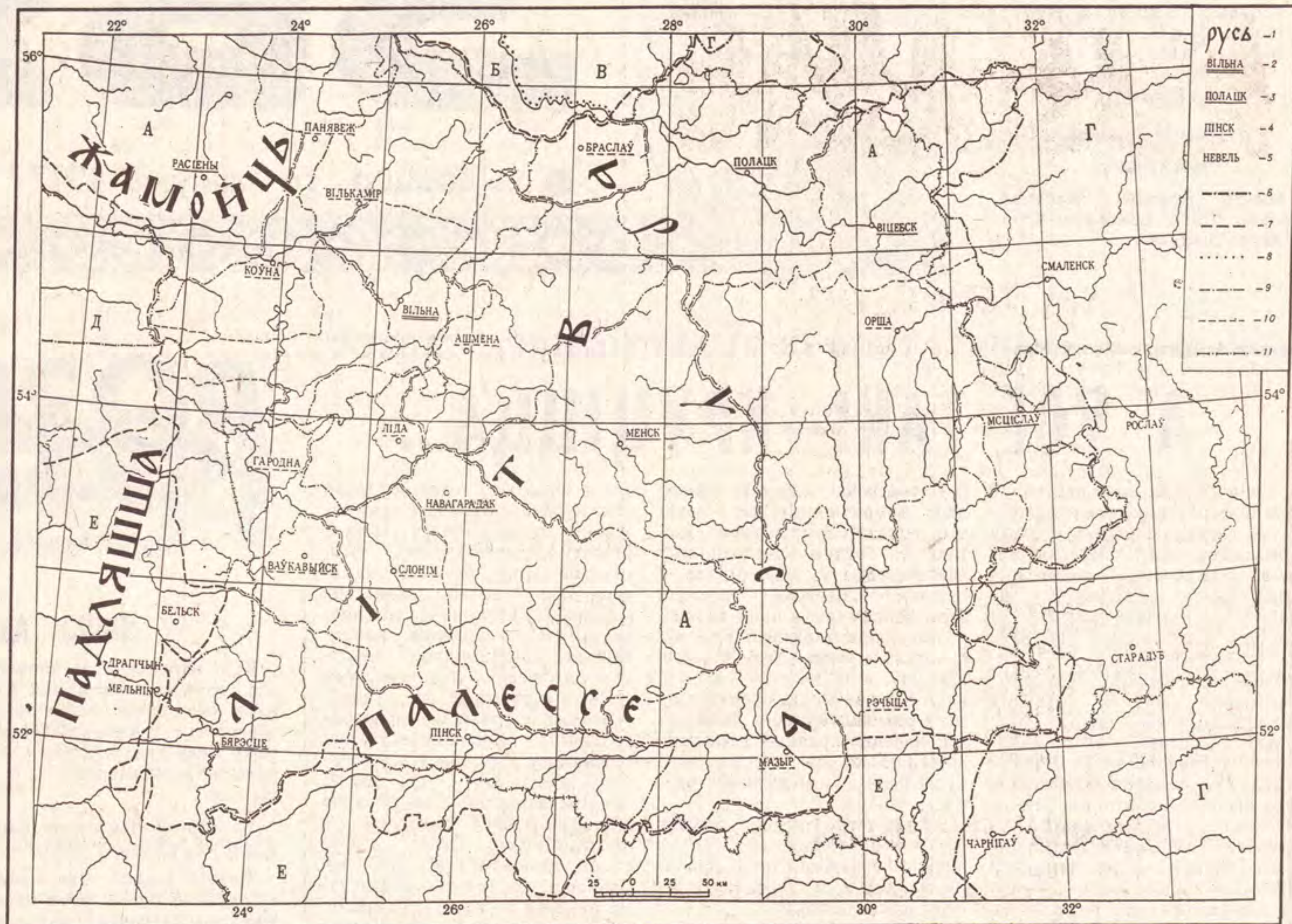
Спрэчным, на нашу думку, з'яўляецца сцвярджэнне М. Ф. Піліпенкі аб перасяленні палякаў на Беларусь у XV—XVI стст. толькі на падставе даных тапанімікі без навуковай этымалогіі адпаведных назваў (с. 98—101). Такія выпадкі былі нешматлікімі, і таму значны ўплыў польскай шляхецкай культуры на развіццё ўсіх феадальных інстытутаў ВКЛ быў вынікам іншых працэсаў.

Істотным недахопам рэцэнзуемай працы мы лічым і амаль поўнае ігнараванне аўтарам шырокавядомых работ М. І. Ермаловіча, які на падставе сумніцельнай трактоўкі тэрміна «Літва» спрабуе адрадзіць у многіх адносінах іншую старую канцэпцыю ўзнікнення і фарміравання беларусаў, Беларусі.

Такім чынам, асвятленне М. Ф. Піліпенкам некаторых выключна важных пытанняў праблемы ўзнікнення і фарміравання беларускага народа і яго этнічнай тэрыторыі з'яўляюцца спрэчнымі. Яго работа, на наш погляд, мае навуковае значэнне галоўным чынам як кваліфікаваны звод гістарыяграфічных матэрыялаў па тэме. Таму, нягледзячы на адзначаныя і іншыя недахопы, з кнігай М. Ф. Піліпенкі карысна азнаёміцца ўсім, хто цікавіцца гісторыяй беларускага народа ў эпоху феадалізму.

Міхаіл СПІРЫДОНАЎ,
кандыдат гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі.

* **Пилипенко М. Ф.** Возникновение Белоруссии: новая концепция. Мн.: Беларусь, 1991.

КАРТА «ГІСТОРЫКА-ГЕАГРАФІЧНЫЯ РЭГІЁНЫ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА У XVI СТ.» (Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел па стану на 1600 г.). (АФОРМЛЕНА Л. МІХАЙЛОЎСКАЯ).

УМОЎНЫЯ АБАЗНАЧЭННІ: 1 — назвы рэгіёнаў. 2 — сталіца Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ). 3 — цэнтры ваяводстваў ВКЛ. 4 — цэнтры паветаў ВКЛ. 5 — буйныя гарады. 6 — межы Рэчы Паспалітай і Рускай дзяржавы. 7 — межы ВКЛ і Каралеўства Польскага ў складзе Рэчы Паспалітай. 8— межы васальных герцагстваў Рэчы Паспалітай. 9 — межы ваяводстваў ВКЛ. 10—межы паветаў ВКЛ. 11—сучасныя дзяржаўныя межы.

Літарамі на карце абазначаны тэрыторыі: А—ВКЛ; Б—Курляндскага і Земгальскага герцагстваў; В — Задзвінскага герцагства (Інфлянтаў); Г — Рускай дзяржавы; Д — Прускага герцагства; Е — Каралеўства Польскага.

Хто прыдумвае назвы?

Як назваць і ў што «апрануць» харчовыя прадукты, выпускаемыя ў Беларусі, — і гэта, аказваецца, таксама жаночы клопат. А канкрэтна ім займаецца група мастацкага афармлення «Белхарчпрамтэхнікі», у якую, разам з трыма мастакамі, уваходзяць Галіна Іванаўна Савіцкая, кіраўнік тэмы, і Валянціна Платонаўна Сцяпанава, інжынер-паліграфіст.

Дарэчы, першыя крокі «беларусізацыі» харчовай прамысловасці былі зроблены задоўга да прыняцця Закона аб мовах, у 1985 годзе. Ды толькі частковыя, нясмелыя: тады давалі беларускую назву са згоды тэхнолага і абавязкова з рускім перакладам. А ўжо з 1986 года ўсе надпісы сталі беларускімі. Нават на таварах, якія ідуць на продаж за межы рэспублікі. Добра, што асабліва паслядоўна гэты прынцып захоўваецца ў назвах салодкай, кандытарскай прадукцыі, якую так любяць дзеці. Вось, напрыклад, здобнае пячэнне «Беларускія ўзоры», чайны напітак «Белавежскі», цукеркі «Завея», «Чароўнае возера», «Калыханка», «Праменьчык»...

Праўда, пакуль што шлях нараджэння назвы — перакладны. Тэхнолагі даюць апісанне саставу сваёй прадукцыі і прыблізны рускамоўны варыянт назвы, якой у аддзеле шукаюць арыгінальныя адпаведнікі. А гэта патрабуе добрага ведання мовы, кансультацый з вучонымі, стылістамі. Асаблівая асцярожнасць, каб не здарыўся казус, — сцвярджаюць жанчыны, — патрэбна ў варыяцыях з травамі. Колькі тут нечаканага і нават казачнага, таямнічага! Можжевельник — ядловец, душица — мацярдушка, зверабой — святаяннік... І заўсёды перавагу аддавалі беларускаму слову. Калі хто не ведае — зацікавіцца і хоць бы для сябе дазнаецца, што да чаго. Святаяннік — зацвітае ў дзень Святога Яна; настой з мацярдушкі карысна ведаць жанчынам...

А мастакі малююць. І не так гэта проста, як здаецца, — аформіць упакоўку. Тут неабходны свайго роду талент: і назву ўвасобіць у малюнку, і малюнак зрабіць прыгожым, яркім, заманлівым. Ну, ці не радуюць вока афармленне чайнага напітку «Вязынь», цукерак «Пах чабаровы» (мастак В. Стаіна), «Дзіцячая забаўка», «Беларускія напевы» (В. Целяпнёва), «Калыханка», «Белыя росы» (Л. Лазарава).

І якую асалоду зведваюць творцы-афарміцелі, калі малюнак і назва ствараюць непарыўнае цэлае! Яны і загадзя ведаюць, што ўжо вонкавы выгляд прадукцыі абавязкова спадабаецца пакупніку. Было б толькі што загарнуць у маляўнічыя абгорткі...

Ларыса ПРАЎЛОЦКАЯ.

Удакладненне

На вялікі жаль, у публікацыю майго допісу «Гэта слова загадкавае «вырай» (28 лютага) пракралася прыкрая памылка. Маю на ўвазе напісанне эстонскага слова võõras, якое двойчы пададзена ў выглядзе uôôras. На погляд газеты, безумоўна, гэта дробязь, бо газетны нумар жыве нядоўга. Але са сваіх назіранняў над этымалагічнымі працамі я заўважыў, што падобныя памылкі, дапушчаныя пры першай публікацыі апелятыву, потым пераходзяць з даследавання ў даследаванне. Можа, вы знойдзеце спосаб указаць, што ў слове võõras дапушчана такая памылка.

Іван ЛАСКОЎ.
г. Якуцк.

«Пагоня» вярнулася на Радзіму

У час нядаўняга падпісання пагаднення аб супрацоўніцтве паміж архівамі Літвы і Беларусі ў дар Галоўнаму архіўнаму ўпраўленню пры Савеце Міністраў нашай рэспублікі былі перададзены дакументы аб гербе «Пагоня», якія раней не публікаваліся і былі практычна невядомыя беларускім даследчыкам.

Асноўную іх частку складаюць заключэнні міжнароднай экспертнай камісіі па вывучэнню геральдыкі, якая працавала ў 30-х гадах пры ўрадзе Літвы. Тады эксперты многіх краін спрабавалі даць адказ на пытанне, ці літоўскі герб «Пагоня»? Аднак кропка ў даследаваннях не была пастаўлена — перашкодзіла вайна.

Між іншым, гісторыя расставіла ўсё на свае месцы: Вярхоўны Савет Беларусі аб'явіў «Пагоню» нацыянальным гербам Рэспублікі.

«Стары горад» і «Бярэсце»

Дзве прыметныя падзеі, звязаныя з захаваннем гістарычнай спадчыны Брэста, адбыліся ў абласным цэнтры ў першыя веснавыя дні. Дзесяцігадовы юбілей адзначыў археалагічны музей «Бярэсце» і афіцыяльна зарэгістравана таварыства «Стары горад».

Тое, што Брэст — адзін з самых старажытных гарадоў Беларусі, пацвярджае першае летапіснае ўпамінанне аб ім у 1019 годзе. А знойдзеныя ў ходзе раскопак рэшткі старажытнага жылля і ўнікальных драўляных збудаванняў, якія ўдалося закансерваваць, шматлікія прадметы з жалеза, бронзы, шкла, керамікі і скуры даюць магчымасць сёння зазірнуць у глыбіню стагоддзяў.

Свой статус і голас афіцыяльна набылі і энтузіясты захавання ў Брэсце ўсяго, што дасталося цяперашняму пакаленню ад продкаў. У таварыства «Стары горад» аб'ядналіся студэнты, археолагі, гісторыкі, настаўнікі, краязнаўцы.

Міністэрскі падарунак

У 43-й сярэдняй з музычным ухілам школе г. Мінска ў рамках традыцыйнага тыдня нацыянальнай музыкі адбылася прэзентацыя выставы твораў вядучых беларускіх мастакоў-графікаў. Звыш 20 аркушаў перададзена Міністэрствам культуры рэспублікі ў дар калектыву школы як адзнака за працу, што вядзецца тут па захаванню і развіццю нацыянальных музычных і агульнакультурных традыцый.

Дзеці працаўнікоў Мінскага аўтазавода атрымліваюць у гэтай школе адначасова з сярэдняй і спецыяльную музычную адукацыю. Добра ведаюць у ДК аўтазавода, у іншых працоўных калектывах горада, школах, вайсковых часцях зводны хор, аркестр, ансамбль цымбалістаў школы, якія шмат гастралююць.

У прэзентацыі ўдзельнічалі вядомыя беларускія мастачкі Наталля Паплаўская і Алена Лось.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Харчовы расклад на Вялікдзень

Адно з самых любімых веснавых народных свят, асабліва ў вёсцы — Вялікдзень. Заканчваецца перадвелікодны пост, кожная гаспадыня прыпасае на свята нешта смачнае. Акрамя расфарбаваных у розныя колеры яек, гатуюць да гэтага дня стравы з мяса, пякуць кулічы.

Вось некаторыя рэцэпты.

КУЛІЧ

ЦЕСТА ДЛЯ КУЛІЧОЎ МОЖНА ПРЫГАТАВАЦЬ ДВУМА СПОСАБАМІ.

ПЕРШЫ СПОСАБ. У паўтара шклянках цёплага малака развесці дрожджы, дадаць палавіну ўзятай мукі, размяшаць, каб не было камякоў, накрыць і паставіць у цёплае месца. Калі аб'ём павялічыцца ўдвая, дадаць соль, яечныя жаўткі (адзін пакінуць для змазвання), працёртыя з цукрам і ванілінам, масла, усё гэта перамяшаць, дадаць узбітыя ў пену яечныя бялкі і астатнюю муку.

Цеста павінна быць не вельмі густым, але добра вымешаным, і свабодна адставаць ад сценак пасудзіны.

Цеста накрыць і паставіць у цёплае месца. Калі яно павялічыцца ў аб'ёме ў

два разы, дадаць разынкі (прамытыя і прасушаныя), нарэзаныя кубікамі цукаты, дробна пасечаны міндаль (без скуркі), усё гэта змяшаць з цестам і пакласці ў формы. Для атрымання больш пышнага куліча форму трэба запоўніць на $1/3$ вышыні, для больш шчыльнага — на $1/2$ вышыні.

Формы падрыхтаваць так: дно накрыць кружком белай, прамасленай з абодвух бакоў паперы, абсыпаць мукой або тоўчанымі сухарамі. Запоўненыя цестам формы паставіць у цёплае месца і накрыць ручніком. Калі цеста ўзнімецца на $3/4$ вышыні формы, змазаць верх узбітым жаўтком і паставіць у духоўку (не вельмі гарачую) на 50—60 мінут. У час выпечкі форму з кулічом трэба вельмі асцярожна паварочваць, але не трэсці.

Каб верх куліча не падгарэў пасля таго, як ён зарумяніўся, трэба накрыць яго кружком паперы, змочанай у вадзе. Гатоўнасць куліча вызначаюць, уваткнуўшы ў яго тонкую лучынку: калі яна сухая — куліч гатовы, а калі на ёй будзе цеста — сыры.

Пасля астывання куліч можна пакрыць глазурай і ўпрыгожыць цукатамі, ягадамі з варэння, шакаладнымі фігуркамі і г. д.

ДРУГІ СПОСАБ. У паўтара шклянках цёплага малака развесці дрожджы, усыпаць 4 шклянкі мукі і замясіць цеста, затым дадаць соль, цукар, працёрты з яечнымі жаўткамі, растопленае масла або маргарын, яечныя бялкі, узбітыя ў пену, усё гэта перамяшаць, зверху пасыпаць мукой, накрыць і паставіць на ноч у ахаванае ад скразнякоў месца. Раніцай дадаць астатнюю муку, ванілін, змяшаны з цукрам, і вымесіць цеста так, як указана ў апісанні першага спосабу. Цеста накрыць і паставіць у цёплае месца. Пасля таго, як яно ўзнімецца, дадаць мак, разынкі, міндаль і інш., перамяшаць і раскласці ў формы. Далей рабіць так, як апісана вышэй.

На 1 кг мукі—1,5 шклянкі малака, 6 яек, 300 г масла або маргарыну, 1,5—2 шклянкі цукру, 40—50 г дражджэй, $3/4$ лыжкі солі, 150 г разынак, 50 г цукатаў, 50 г міндалю, $1/2$ парашку ваніліну або 5—6 зярнят кардамону (у парашку).

Глазура для ўпрыгожвання тартоў, пірожнага, кулічоў.

Шклянку цукровай пудры (калі няма, можна патаўчы ў ступцы звычайны цукар) і адзін яечны бялок старанна працерці, дадаючы сок лімона (або які іншы сок ці проста крыху вады). Калі ўзяць каляровы сок (чарнічны, чарнаплоднай рабіны, каліны), глазура атрымаецца не белай, а адпаведнага колеру. Пірожныя, тарты і кулічы, пакрытыя глазурай, трэба паставіць у

негарачую духоўку для падсушвання глазуры.

Акрамя цукатаў, ягад з варэння, глазуру можна ўпрыгожыць каляровым дражэ, у тым ліку шакаладным, а таксама нацёртымі на буйной тарцы шакаладам ці шакаладнымі цукеркамі, арэхамі.

МЯДУХА

10 л вады, 3 кг мёду, 180—200 г хмелю або дражджэй, шклянка сухога квасу або тоўчаных сухіх скарынак чорнага хлеба.

Развесці мёд у цёплай гатаванай вадзе. Адварыць хмель або развесці дрожджы ў цёплай вадзе. Астудзіць. Уліць разведзены мёд. Паставіць у цёплае месца, праз 2—3 дні дадаць крыху варанай бульбы. Настойваць месяц.

ЗБІЦЕНЬ

У кіпячай вадзе растварыць мёд (на 1 літр вады—50 г. мёду), дадаць карыцу, гваздзіку, журавінавы або брусвічны сок (100—150 г), перамяшаць, ускіпяціць, працадзіць. Падаваць гарачым.

МЯДОВЫ КВАС ВЫДАТНАГА СМАКУ

Пакладзі ў бочачку 1 фунт перабраных разынак і пяць парэзаных кружочкамі лімонаў. Аблі 4 фунтамі добрай патакі, затым налі туды бутэлек 30 кіпню і дай астыць. Між тым, падмяшай чайны сподак дражджэй трыма лыжкамі мукі, пакладзі гэта ў астуджаны квас, а на другі дзень можна дадаць у яго 5 ці 6 бутэлек халоднай вады. Калі разынкі з лімонамі ўсплывуць на паверхню, то знімі іх, разлі квас у бутэлькі, якія добра закаркуй і пастаў у халоднае месца.

(«Кухмісцер XIX стагоддзя», 1854).

РОБІМ БУЖАНІНУ САМІ

На кавалку не вельмі тлустай свініны трэба зрабіць праколы нажом, уставіць у іх разрэзаныя ўздоўж зубкі часнаку, нацерці кавалак соллю, молатым перцам, пакласці на патэльню і падсмажыць у духоўцы ці ў печы. Калі перад гэтым загарнуць мяса ў фольгу, то бужаніна будзе больш сакавітай.

ПАВЕТРАНЫ ПІРОГ З ЯБЛЫКАЎ

З 5 свежых яблыкаў або з 200 грамаў сухіх прыгатаваць пюрэ (разварыць і працерці праз сіта). Падсыпаючы цукар (шклянка), варыць да згусання. Дадаць 6 моцна ўзбітых бялкоў. Атрыманую масу пакласці на талерку, пасыпаць зверху цукрам і паставіць у духоўку, каб падрумянілася, на 20—30 мінут.

Як захоўваць букет?

Кветкі, якія маюць малочны сок, трэба адразу ж пасля зразання паставіць у цёплую ваду, каб сок не загусцеў і не спыніў паступленне вады ў сцябліну. Тое ж трэба рабіць і пры змене вады.

Многія зрэзаныя кветкі захоўваюцца лепш і больш працяглы час, калі ў ваду пакласці кавалачак драўніннага вугалю ці насыпаць вугальнага парашку; карысна дабавіць крыху нашатыру ці чайную лыжку кухоннай солі на літр вады.

Некаторыя кветкі лепш захоўваюцца ў падсалоджанай вадзе. Напрыклад, для ружы добра браць 7—10-працэнтны раствор цукру, а для гваздзікоў — нават 15-працэнтны.

У вадзе для вяргінь, хрызантэм, гваздзікоў карысна растварыць аспірын — паўтаблеткі (0,5) у 3 л вады.

Галінкі кустоў доўга застаюцца свежымі ў слабым (злёгку фіялетавым) растворы марганцавакіслага калію; бутоны хутчэй распускаюцца, калі кінуць у ваду невялікі кавалачак нягашанай вапны ці дабавіць 1/2 чайнай лыжкі нашатырнага ці камфарнага спірту на літр вады.

Добра таксама штодзённа падразаць канцы сцяблін, па магчымасці не вымаючы іх з вады, часцей (у гарачыню два-тры разы ў дзень) мяняць ваду, прамываючы пры гэтым тыя часткі сцяблін, якія знаходзяцца пад

вадой; трымаць букет, па магчымасці, у халодным пакоі і ні ў якім разе не ставіць на асветленыя сонцам месцы. Калі кветкі вянуць, карысна дабавіць у ваду некалькі кропель нашатырнага спірту.

Злёгку завялы букет можна іншы раз выправіць, пакрыўшы яго намочаным вадой папяровым каўпаком («фунцікам»). Паветра павышанай вільготнасці, якое ствараецца пад такім укрыццем, дапаможа кветкам «уваскрэснуць».

Пялёсткі поўнасцю распушчанай ружы ля самай іх асновы паслядоўна праколваюць вельмі тонкім (адзін валасок, узяты з электрашнура) дроцікам, канцы якога скручваюць. Гэта дапаможа захаваць выгляд распушчанай ружы на дватры дні.

РОЗГАЛАС

І СНД ПЕРАШКАДЖАЕ?

14—15 сакавіка ў Маскве праходзіла рабочая нарада прадстаўнікоў каардынацыйнага цэнтра «Дэмакратыя і незалежнасць», які аб'ядноўвае нацыянальна-дэмакратычныя рухі рэспублік былой савецкай імперыі і Усходняй Еўропы. Ад Беларусі ў дзейнасці цэнтра ўдзельнічаюць БНФ і Нацыянальна-дэмакратычная партыя.

Абмеркавана палітычнае становішча ў раёне, шляхі выйсця з крызісу, а таксама ход дэмакратычных рэформ. У сваёй прамове старшыня НДПБ Анатоль Астапенка расказаў пра падрыхтоўку да ўсебеларускага рэферэндуму, згадаў актывізацыю камуністычных сіл у рэспубліцы.

Прынята камюніке, у якім, між іншым, гаворыцца: «Прадстаўнікі рэспублік, якія ўваходзяць у склад СНД, падкрэслілі, што такая штучная і нежыццяздольная структура, як СНД, толькі перашкаджае вольнаму развіццю нацыянальнай дзяржаўнасці і эканомікі, мае сваёй мэтай захаванне нераўнапраўных адносін паміж рэспублікамі былога Саюза, што супярэчыць духу часу...».

Чарговую канферэнцыю каардынацыйнага цэнтра плануецца правесці ў Мінску з 10 па 12 мая.

БелаПАН.

ЮЛІНЫ ЎНІВЕРСІТЭТЫ

ПІНСК (**С. Шапіра**). Вось ужо тыдзень, як група жыльцоў дома № 15 па вуліцы Кулікова змяніла свае цесныя кватэры на прасторныя, утульныя апартаменты Дома Саветаў. Жанчыны з малымі дзецьмі размясціліся ў вестыбюлі насупраць кабінета мэра горада і яго намесніка. Тут яны спяць, ядуць, ахвотна даюць інтэрв'ю.

Такую форму пратэсту пасля шматлікіх безвыніковых зваротаў у гарсавет выбралі людзі, страціўшыя ўсякую надзею. Яшчэ ў 1986 годзе дом, равеснік Вялікага Кастрычніка, санэпідслужбай быў прызнаны непрыгодным для пражывання. Вільготнасць у кватэрах дасягала 80—90 працэнтаў, прагнілі сцены, столь, падлога. Абяцанні гарадскіх улад палепшыць жыллёвыя ўмовы засталіся на паперы. Жанчыны з дзецьмі выйшлі з пікетам да Дома Саветаў. Самая юная пікетчыца Юля Басалай, якой 2,5 гады, несла плакат «Мы не жывём, а гніём». Але гэта не дапамагло. Вось тады і вырашылі яны пасяліцца ў сваім будынку гарвыканкома.

РАМАЗАН ПЕРАСЕК СВОЙ ЭКВАТАР

Ужо два тыдні мінула з пачатку арабскага рэлігійнага свята Рамазан, які вернікі называюць Вялікдзень. Рамазан забараняе есці, піць і выконваць якую-небудзь работу з чатырох гадзін раніцы да шасці гадзін вечара. Астатнія 10 гадзін можна займацца чым хочаш. У рытуал заканчэння свята абавязкова ўваходзіць чытанне Карана.

Рамазан працягваецца ўсю рамазан месяц і сканчаецца 4 красавіка, пасля чаго адзін дзень будзе свята: арабы збяруцца ў сваё абшчыны, будуць гатаваць нацыянальныя стравы і спяваць песні.

Абдул ХАМІД, Йемен, II курс журфака.

Хто як галасаваў?

«Мы ўсе яшчэ працягваем уважліва сачыць за работай сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі, чакаючы рашэнняў па кардынальных пераменах нашага жыцця. Адно з такіх пытанняў — пра мясцовую ўладу, пра выбары старшынь мясцовых Саветаў. Некаторыя, у тым ліку і С. Шушкевіч, прызнаюць, што рэформы «не ідуць» у многім з-за таго, што на месцах улады перахапілі былыя парткадры і працягваюць ранейшую палітыку. Але калі дайшла справа да галасавання, пытанне зноў «заблакіравалі»: маўляў, выбарчыкі не даспелі да таго, каб самім выбіраць кіраўніка ўлады на сваёй тэрыторыі. Паколькі галасаванне было паіменным, ці не магла б «Звязда» надрукаваць яго вынікі? А то нашыя паіменные галасаванні, калі пра яго ніхто не ведае?»

Віктар АКУЛІЧ. Столінскі раён.

Думаем, што цікавасць да гэтага пытання праяўляюць і іншыя нашы чытачы, таму прапануем звесткі, атрыманыя ў прэс-цэнтры ВС Беларусі.

Галасавалі дэпутаты так:

«Супраць»: Д. Арцьменя, С. Барсукоў, М. Васілеўскі, М. Гушаль, З. Крупнік, В. Кудравец, А. Новікаў, І. Няхайў, В. Паўлаў, А. Пракопаў, П. Радкевіч, П. Садоўскі, Д. Сівіцкі, А. Сцепаненка, А. Трашчкоў, І. Трусаў, І. Цітоў, Я. Чаванькоў.

Устрымаліся: І. Авін, М. Алешчанка, У. Андрэйчанка, І. Бамбіза, М. Бардоўскі, Я. Бачароў, М. Бойка, А. Вайцешых, В. Вялічка, А. Гацко, А. Герасіменка, Б. Гетц, М. Грыцёў, П. Драбышэўскі, У. Дражын, М. Зайцаў, Н. Ізвалава, У. Кавалёнак, А. Каваляў, Г. Казлоў, М. Казючыц, В. Казяк, І. Калмычкоў, А. Камай, М. Камюшаў, П. Катушкін, М. Коваль, М. Крывецкі, У. Крыштапеня, У. Кудлаш, У. Кулакоў, А. Кулікоў, В. Любавіцкі, В. Ляшко, І. Макаравіч, А. Мардашоў, К. Мартос, П. Мінчанка, В. Мінько, А. Мядзведзеў, В. Мядзялец, Б. Міць, У. Новікаў, А. Пазюмка, Я. Пахілка, В. Піскароў, А. Піскуноў, В. Русак, А. Саенка, А. Сакалоў, В. Самойленка, Р. Самусевіч, М. Сапрацкі, М. Сасноўскі, В. Сінчылін, М. Скарынін, У. Скрыпіч, А. Слабада, У. Слесар, У. Студзінцоў, К. Трухан, Я. Халішчуўскі, І. Цікінаў, І. Цішчанка, І. Цярохін, Г. Чэх, М. Шаўко, В. Шкурко, Г. Ясюкевіч.

Не галасавалі: А. Абуховіч, В. Алампіеў, Г. Апісенка, А. Бобкач, В. Борыс, Д. Булахаў, І. Вашкевіч, М. Веслярсаў, А. Э. Вярыцкі, У. Гаркун, У. Грасімаў, М. Дамашкевіч, М. Даменікан, В. Даніленка, В. Двараніновіч, В. Дубінін, В. Ермалаеў, М. Жукоўскі, У. Заблоцкі, В. Завадскі, М. Калбасіка, А. Калодка, А. Канцавіч, М. Карнеевіч, Г. Карпенка, В. Кебіч, А. Кічкайла, М. Комар, М. Копач, А. Кузмянкоў, Г. Кузюк, Г. Лавіцкі, М. Лобач, С. Лужынскі, Б. Макейчанка, В. Малашка, В. Марозаў, М. Мацкевіч, В. Мацюшэўскі, М. Мачуленка, І. Машко, С. Наумчык, А. Нятылькін, З. Пазьняк, Ю. Папоў, П. Пракаповіч, З. Пянькова, Д. Руцкі, М. Салдатаў, У. Самошчаў, В. Сарокін, Я. Селівончык, Г. Сівіцкі, Л. Сініцын, П. Скарабагатава, В. Сярдзюк, І. Сярэдзіч, М. Толецкі, В. Трафіменка, А. Турак, Р. Унучка, А. Усцінович, М. Федарчук, Ю. Хейдараў, С. Цёткоў, А. Цішкевіч, У. Чакушоў, В. Чыпік, Б. Шылько, М. Юркевіч, М. Якубеў, А. Янец.

Адсутнічалі: А. Авечкін (хворы), У. Аўчынік, А. Барысенка, М. Вайцяхоўскі (хворы), В. Васільеў (хворы), К. Вахрамеяў (на службовай небходнасці), А. Жук, В. Івяноў, Г. Казьяў (хворы), Я. Капаля (замежная камандзіроўка), І. Каратчэня, В. Куняцоў (хворы), В. Літвінаў, М. Маркевіч, М. Маркоўскі (замежная камандзіроўка), А. Образаў, І. Палагеча, П. Папоў, Я. Радзецкі, І. Смоляр (хворы), А. Сплгалаў, К. Сухар, Д. Сыраквач, Л. Тарасенка, А. Флар'янавіч (хворы), В. Ціхіня (хворы), У. Чувічка, В. Шачак, В. Шэйман (камандзіроўка).

Астатнія дэпутаты галасавалі «за». Пытанне, як вядома, «не прайшло».

«ЗОРКІ» З ТЭХАСА—У БЕЛАРУСІ

У рэспубліцы пашырае сваю дзейнасць інтэрнацыянальная фірма «САЎТЭКС»

Амерыканскі штат Тэхас вядомы нам як Мека нафтавых магнатаў. Аднак там займаюцца не толькі нафтавым бізнесам. Поле дзейнасці, напрыклад, кампаніі «Ігзпрадэлімітэд»—фінансаванне ўсемагчымых ідэалак, эканамічных праектаў і інш. Кіраўнік кампаніі Алекс Генін і з'явіўся адным з заснавальнікаў інтэрнацыянальнай фірмы «Саўтэкс», ён стаў таксама яе прэзідэнтам.

Толькі год працуе яна ў краінах СНД, але ўжо немала зрабіла для інвесціравання рэспублікі новых нафтавых радовішчаў. Для Беларусі ж «Саўтэкс» паставіла абсталяванне на завод сінтэтычных вырабаў у Ваўкавыску. Прадстаўнікі фірмы правялі пагаднення з Міністэрствам сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання рэспублікі, з цэнтрам праграмы праект па прадастаўленню Беларусі крэдытаў для закупак за мяжой сельскагаспадарчай прадукцыі.

Пабываў у Беларусі і віцэ-прэзідэнт «Саўтэкс» Іосіф Левітан, які вёў перагаворы з кіраўніцтвам фонду «Сладчыня Чарнобыля» аб сумеснай дзейнасці. Бакі дагаварыліся аб тым, што інтэрнацыянальная фірма ўнясе ў фонд уступны ўзнос у замежнай валюце і цяпер будзе пастаўляць у рэспубліку сыравіну, нафту, метал. Пасля продажу выручаная валюта будзе размяркоўвацца паміж бакамі і фонд «Спадчына Чарнобыля» атрымае салідную фінансавую падтрымку.

«Саўтэкс» цікавіць сёння мноства праектаў. Зацікавіла яе дзейнасць і такога гіганта айчыннай індустрыі, як мінскаб фірма «Плаза» — у многіх краінах свету яна мае сетку атэляў вышэйшага «пяцізоркавага» класа. Таму і з'явіўся новы цікавы праект міжнароднага характару. Каб абмеркаваць яго, сёння ў Мінск прыязджаюць прадстаўнікі «Плазы», асоба з бліжэйшага акружэння палітычных кіраўнікоў ЗША Джо Руса і прэзідэнт «Саўтэкс» Алекс Генін. Перагаворы пройдуць на высокім узроўні з Саўмінам рэспублікі.

Замежныя інвестары маюць на ўвазе сумесную эксплуатацыю (з пашыранай рэканструкцыяй) мінскай гасцініцы «Планета», што прынясе абодвум бакам немалыя прыбыткі. З гэтай мэтай мяркуецца стварыць сумеснае прадпрыемства, заснавальнікамі якога, згодна з праваномамі, станоць урад Беларусі і «Саўтэкс».

Згодна з першапачатковымі намечаным рэканструкцыя «Планеты» абыдзецца ў 5 мільёнаў долараў, якія прадаставяць замежныя інвестары. Пасля рэканструкцыі атэль атрымае статус «чатырохзоркавага» — па вышэйшых міжнародных стандартах. Праўда, найвышэйшы камфорт і ўзровень абслугоўвання — гэта і адпаведны кошт пражывання ў атэлі. Адчак тут ужо «Саўтэкс» бяре на сябе клопаты па прыцягненню ў рэспубліку багатых гасцей, турыстаў, бізнесменаў (даручы, не толькі замежных). Так што турыстаў гасцініца не будзе, дахозз інвестары гарантуюць.

Між іншым, прымацаваўшы на свой, вобразна кажучы, «паднебны кіель» чатыры зоркі, атэль можа змяніць назву — стане «Плазай».

І ў заключэнне дададзім: інтарэсы фірмы «Саўтэкс» у Беларусі прадстаўляе яе рэгіянальны дырэктар Генадзь Вераберчык, нумары тэлефоны якога 20-04-90, 20-04-91. Інфармацыя гэта, як вы самі разумееце, ужо для дзелавых людзей.

Валерый ЧАРНЯЎСКІ.

Цэнтральны банк не залежыць ні ад Бога, ні ад д'ябла. Тым больш ад палітыкаў

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

сіі, дапамогі і г. д. Банк адначасова адмаўляюць ад грошай — у бок раскошы. Большая частка зарплаты і пенсій застаецца на руках, а не ў магазінах, дзе б бытуе іх збыт. Такая сітуацыя склалася з-за таго, што рост цэн. Добрая рэч каштуе дорага, да таго ж яе цяжка дастаць, пляменцу і таму, чаму ніхто яно не купляе. Грошы асядаюць у «панчохах», у банк — хаб яны вышлаца зарплату — яны не вяртаюцца.

Хто вінаваты? Па меркаванню некаторых, уласна — эмісіўны банк, які гэткі бланк, не даюць грошай. Такім чынам, улада расплачваецца з сваёй волкай з канчатковай бездапаможнасці, некампетэнтнасці і інфраматыўнасці. Больш таго, яна не вядае закон. Напрыклад, закона аб мясцовым самакіраванні, згодна з якім менаваўся мясцовыя рады маюць выконваць банкраўства грошы, і дзе пачатка за сваім грашовым забарачан на сваёй тэрыторыі. І спроба прышлых уладах славутаю: «Мы акадэмічна не кончалі» — ня вартая ўвагі. Зрабіць так, каб людзі нясі грошы ў магазіны — справа да мясцовага Савета, а не Нацыянальнага банка. Калі ж тая — у мясцовай пакупкай ад таму лепш шукаць іншую работу. Дзе «акадэмій» не патрэбны.

Інфляцыя...

Галоўная мэта любога цэнтральнага банка — барацьба з інфляцыяй. Другая — кантроль за нармальнай работай усёй банкаўскай сістэмы, у асноўным камерцыйных. Іх у нас зараз 25. І дзяржаўных — Нацыянальны і Ашчадны.

Праблема восць у тым: людзі нясуць грошы ў камерцыйныя банкі, калі моцна давяраюць, у любы момант. Свежы прыклад — «Мікабанк», запаланачаюцца клубамі. Усе ўкладчыкі стаці банкрутамі. Знайшліся добрыя людзі — іх звалі «Мікабанк», і цяпер новая банк маразяць. І калі купілі банк з мэтай захаваць памяшканне, сувязі і кадры. Але наяошта давядзіць да гэтага?

Патрэбен жорсткі кантроль, падкрэсліў С. Багданкевіч. Як на Захадзе, дзе любы камерцыйны банк штодзённа паведамляе ў цэнтральны аб крэдытах, працэнтах на 1 г. д. у адваротным выпадку.

У нас гэта трапляе ў разрад ушацкіх і абмежаваных праваў камерцыйным банкам. Яны, дарэчы, ствараць у прадзенне ўдзеяння Нацыянальнаму банку. Усё зразумела, але праўда не ўсё.

Праўда ў тым, што камерцыйныя банкі робяць грошы з грошай. Скажам, банк «Беларусь» на ўкладзены рубель мае 1 рубель 46 капеек прыбытку. Для параўнання — у прамысловасці 19 капеек. Грошы робяць грошы, у той час як рабіць павінны тавары, а ўжо потым грошы.

Выйсце бачыцца ў абмежаванні крэдытаў. Сутнасць: калі ня дае крэдыт, то, натуральна, пад працэнты. Дапусцім, вы пазычылі 10 тысяч, значыцца, праз «па» 10 тысяч вашы, дапачасова яны і ў тысяч, якія вы маглі б выкарыстаць ці атрымаць. Выходзіць, гэта ўжо 20 тысяч. Добра, калі яны пайшлі на вытворчасць тавару, інакш кажучы, забяспечаны. А калі не? Праўдзіва, простая папера, якая павялічвае інфляцыю.

Расія зараз праводзіць такую ж жорсткую палітыку. Там, дарэчы, нейкыныя прадпрыемствы складаюць 369 мільярдаў. Калі Расія, а за ёю мы выпрямем гэты перыяд — грошы будуць правільныя.

Яшчэ адна прычына інфляцыі. Мадзіяння і структурнае перабудовы, у працэнтах. ВПК. Звязаны з гэтым рост цэн Нацыянальны банк перакрыць эмісію. Працэнт ставак за гэты год ён абяцае павялічыць на 75 працэнтаў. Гэта нармальна. І тут таксама ёсць свае надзейныя плацежны сродак. Праўда, пры ўмове неўмяшання ў працэс палітыкаў. У процілеглым выпадку, калі жорсткія курс вызначыць не будзе, зноў пачнецца «цікавы выбух».

Працэнтная палітыка: рынак- дык рынак

Нацыянальны банк павінен даваць крэдыты па рынкавых працэнтах, падкрэсліў С. Багданкевіч. У масквоўскім рэгіёне працэнтная стаўка зараз — 50. З гэтага і трэба выходзіць, бо працэнтная стаўка хоць на пункт, але павінна перавышаць інфляцыю. Тое самае і з дэпазітамі, па іх трэба плаціць рыначны працэнт, чаго дагэтуль няма.

Нашы камерцыйныя банкі працавалі нажываюцца на маржы — розніцы паміж курсамі і продажам грашовых рэсурсаў. Каб было зразумела: вы купляеце ў Нацыянальнага банка 10 мільёнаў пад 10 працэнтаў гадавых, а даяце іх з курсам пад 12. 2 працэнты — гэта маржа. Скажам, германскі «Ландэсбанк» бярэ маржу 0,25 працэнта, банк «Беларусь» — 6, іншыя — 15—20 працэнтаў. Інакш кажучы, усё так як кірэх — грошы робяць грошы. Вось чаму і ідзе зараз атака на Нацыянальны банк, які спрабуе стварыць абмежаванні ў наш фінансавай палітыцы ў рыначных адносінах.

Валюта: вышэй носа не скочыш

У свой час Нацыянальны банк устанавіў курс 10 рублёў за долар. Навошта? Для стварэння валютных рэзерваў. Вядома, у Расіі — 55, але каб мы па такому курсу, у бюджэт толькі 1 мільярд долараў будзе выплачана праграма за 33. А Расія згаджала валюты, у якой 55 мільярдаў, будзе каля 53 мільярдаў. А ўвесь наш бюджэт — структура. Вось вызначаны курс Нацыянальнага банка будзе сабе такі курс за кошт экспарту сыравіны, мы — мы з вамі.

Дарэчы, з 17 сакавіка дзяржаўны курс долара — 25 рублёў, камерцыйны — 100. Ураду рэкамендавана прадаваць валюту на аўкцыёнах.

Заявы беларускіх экспартцёраў, што яны гінуць, мякка кажучы, не зусім адпавядаюць ісціне. Ураду рэкамендавана, каб з іх застаецца, можна выдаць прадаць і пакрыць валютныя патрэбы фінансаванне ўсёй рэспублікі.

Нацыянальная валюта: хоць заўтра

— Я за сваю нацыянальную валюту, — адразу расставіў кропкі над «і» С. Багданкевіч, — але не трэба спяшацца.

У прынцыпе, усё гатова для яе выпуску. Засталася «дробязь»: знайсці 20 мільёнаў долараў на яе друкаванне. Пакуль яны падышчуцца. Ніхто не хваляваць і такі момант: выпушчаны, зараз у абарацы тутка тавар можа ў цяперашніх умовах загінуць пры масе.

А ўмовы такія. Сёння выгадна мець рублі ў краіне пладежнага сродку: грошы толькі таму, што Расія — багатая на рэсурсы краіна. Амаль усе маюць там свой інтарэс. Напрыклад, Беларусь уводзіць 47 працэнтаў усяго. Натуральна, за іх трэба разлічвацца, і, відома, рублямі. Дарэчы, Расія разумее становішча і непакоіцца. Выйсце павышэнне цаны на нафту да ўзроўню 2—2,5 тысячы рублёў. Гэта 30 працэнтаў ад сусветнай, але прадае працаўцы чакаць сябе не трэба.

Такім чынам, уводзіць нацыянальную валюту трэба тады, калі эканоміка стабілізуецца, а фінансы будуць працаваць з парадак. Маскоўскія эксперты адводзяць на гэта 1,5—2 гады. Барыс Міхайлавіч — прагназуе стабілізацыю на восень г. г. Хочацца верыць, але тады і валюта будзе свая. Бо інфляцыя ў хуткай валюце ў нашым цяперашнім стане — такі ж жыццёвы наватар, як і частка цыганенка — падзеліць лёс расійскай. Інакш кажучы, «стабільнасці».

«За свою пасаду я не трымаюся...»

Гэтая фраза Багданкевіча яскрава сведчыць, якім становішча зараз апынуўся Нацыянальны банк. З аднаго боку, адпаведны Савет, Вярхоўны Савет, дзяржаўныя дзейнасць узносамі, дзяржаўнае прадпрыемства, а з другога — камерцыйныя структуры. — Калі праз дзяржаўных, кожны з іх патрабуе больш сабе любімай меншасці. Калі гэта і не любіць і не любяць — не ў ім, гэта — быць гэта ўсё не так. У гэта іншая задача: быць прафесіяналам, ад палітыкі і грамадства, звязаны з Еўрапейскім банкам рэканструкцыі і развіцця па Беларусі, бо яна — прадстаўнік рэспублікі ў Сусветным банку і Міжнародным валютным фондзе — падкрэсліваў ён гэтаму.

Пасля вайны заходнія эканамісты лічылі, што ажывіць эканоміку можна толькі масавымі крэдытамі. Выйшла галапіруючая інфляцыя. Вывад зрабілі: цэнтральны банк павінен быць незалежным і паднапраканым. Выкажам такую надзею, што нам усімі і не давядзецца праходзіць праз гэта.

Станіслаў Багданкевіч прытрымліваецца такога ж пункту гледжання.

Сяргей ШАЦУЮ, агляднік.

РАДЫЁПЕРАХВАТ

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Канфлікт у Карабаху можа перарасці ў міжнародны. Не выключана, што армяне з усяго свету павінны суцішыць дзейсць ад Эмінікаў, а на баку Азербайджана могуць выступіць суседнія мусульманскія краіны ад Турцыі да Ірана.

* Развал СССР даў штуршок дыпламатычнай актыўнасці шасці былых савецкіх мусульманскіх рэспублік. На працягу 73 гадоў яны з'яўляліся пастаўшчыкамі ў рыбны СССР сыравіны і прамысловых прадпрыемстваў Маскве, якія ім і будавалі. Таму цяпер становішча гэтых рэспублік на выдатнага яшчэ абы дзяржаўных былых брытанскіх, французскіх, партугальскіх калоній. Узровень жыцця насельніцтва там велмі нізкі, асабліва дрэнная ахова здароўя, што відаць па дзіцячай смяротнасці. Яе паказчыкі на ўзроўні Афрыкі.

* У Літве не сціхае буйны скандал вакол узначалення палітычнага дзеяча, у мінулым актыўнага дысідэнта В. Чэпайціса, якога абвінавачваюць у шматгадовым супрацоўніцтве з КДБ. Гэты скандал моцна асабліва Ламбергіса, выкарыстоўваюць гэту сітуацыю ў сваіх мэтах.

* Праарынская арганізацыя «Ісламскі джыхад» узяла на сябе адказнасць за выбух бомбы ў ізраільскім пасольстве ў Аргенціне. Арганізацыя заявіла, што гэта была помста за забойства лідэра «Хезбалах» шэйха Мусаві. Ізраіль вырашыў напасці на бомбы «Гэта» і савецкія. Выказаўся кабінет міністраў. І дзеянні баявік-смяротнік Абу Ясір. Ізраіль заявіў, што вінаватыя тут выбухы ў Аргенціне бюро дапамогі, сама бэ прачыну ў рамі. Мэтай тэракта, дзе забіта не менш 11 чалавек і параненых больш як 150. Разведкам ЗША і Ізраіля высылаць свае дапамогу Аргенціна.

«БІ-БІ-СІ»

* Паводле дадзеных амерыканскай разведкі, Іран набыў у краін СНД 20 знішчальнікаў МІГ-29 і хоча купіць яшчэ тры дзесяткі. Іранцы набылі таксама 10 савецкіх бамбардзіроўшчыкаў, якія ўсяляк імкнуцца закупіць у Расіі і краін Усходняй Еўропы сотні танкаў Т-72 і нават ядзерныя падводных лодак. ЦРУ папярэджвае, што Іран думае пра ўласную атамную бомбу.

* Заказ у Англіі поўным ходам ідзе перадвыбарная кампанія, у прэсе публікуюцца вынікі паўсялюдных апытанняў. Лідэр лейбарыстаў Кінак безупынна паціскае рукі, цалуе дзяцей, гутарыць са старымі. Газеты пішуць, што хутка не застанецца ніводнага нецалаванага дзіцяці, ніводнага пенсіянера, не сустэянага Кінакам.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

* Позна ночы паліцыя Прагі арыштавала галоўнага рэдактара і яго намесніка самай папулярнай у Чэхаславакіі газеты «Руда права». На іх абвінавачваюць у махлярстве, падмане і парушэнні законаў аб сумленнай канкурэнцыі. Пры арыштаванні, паводле слоў прадстаўніка паліцыі, у 1990 годзе займаліся фінансавымі махінацыямі на стварэннем акцыянернага таварыства «Боргес», якое зараз юрыдычна з'яўляецца выдаўцом «Руда права». На банкаўскіх рахунках у паліцыі 24 мільёны крон паліцыі і 200 тысяч далараў.

* 87-гадовы Дэн Сяопін стаў ініцыятарам новай кампаніі эканамічных рэформ у Кітаі. Дзяржаўныя прадпрыемствы цяпер будуць арыентавацца толькі на рынак, канкурэнцыю і дзейнічаць аўтаномна, без умяшання ўрада. Больш як 40 працэнтаў гэтых рэформ — стратныя. Іх выратаванне не будзе забяспечвацца буйнымі дзяржаўнымі датацыямі.

ВАША ЗДАРОЎЕ

Урокі доктара Баха

Гэты ўрок прысвечаны самалячэнню пры дапамозе самаўнушэння.

Самаўнушэнне з'яўляецца дапаўненнем да іншых лячэбных сродкаў, але мае і вялікае самастойнае значэнне. Перад пачаткам сеанса самаўнушэння трэба выказаць гэтую формулу, т. е. тыя словы, якія будзеце вымаўляць услых ці шэптам, але абавязкова шавеліць вуснамі. Іх вымаўляюць, можна нараспеў, выразна, скандзіраваюць. Жаданні выказвацца без асабліва стрэсаў, без прыкладання намаганняў. Не варта пастаянна думаць пра тое, што можа і не атрымацца, не прымушаць сябе. Ведайце, што вам не будзе правільна вобразна, але з цвёрдай упэўненасцю ў поспеху. Для гэтага, пасля ўсё гэта рабіць перад сном рэшткі ці раніцай, знаходзячыся ў ложку.

Вось найбольш мэтазгодная і агульнапрынятая формула: «Я ўсё здаравею. Мае аздароўе ўсё палепшваецца і палепшваецца, нервы, сардэчная сістэма нармалізуюцца функцыя органаў, кровяныя сасуды, настрой добры». Фраза гэта можна быць у кожнага чалавека індывідуальнай, абдаманнаю. Але яна павінна быць на максімум простай.

Пасля таго як выказалі свае думкі, трэба адцяць ды іх для сябе. Напрыклад, ад таго, што вам аздароўе неабходна, трэба ўключыць у формулу і лепш. Ніколі не трэба забываць асноўны прынцып самаўнушэння — толькі ўпэўненасць і поспех, навят калі з першага разу не даб'ешся поспеху. У першыя дні самаўнушэння, магчыма, адбудзецца некаторае абвастрэнне хваробы — не выклікаўце гэтым ніякай трывогі, бо ўсё ідзе так, як трэба. Лепш у першыя чатыры-пяць дзён не дадаваць, а лепш з падвыліванне ўзбудзіцца, каб не перашкаджаць працэсам. Гэта ж і ўсім у 11 частцы. Дастаткова толькі пазбавіцца ад лішніх не мог, ці не трэба. Пасля гэтага далоню любой рукі падашвай да левай лабнай часткі, правай рукой і правай рукой на пярэдняй, пачынаюць ці пашарсы «Я... выкрыць». Робіце ўсё хутка, павольна, павольна, больш прайшоў...» Паглыбіце затым, на ўсё на трыццаць, пры гэтым, бо, больш... Паглыбляцца ці за тыя ім як паступова. Вы павінны адчуць крыху. Калі адчуеце, не трэба адразу ж з ёй пабыць. Пры вяртанні неабходна ўстаць і прыступіць да гэтых працэдур.

Калі чалавек пакутуе ад бяссонніцы, дык трэба дадаць словы: «Я засынаю, засынаю, засынаю, засынаю...» Але пры гэтым абавязкова шавеліць вуснамі.

Не адчайвайцеся, калі пасля першага сеанса самаўнушэння, вы не адчуеце ніякіх змен у лепшы бок. Каб вы абавязкова аваладаеце прыёмамі самаўнушэння. Пры правядзенні сеанса трэба, кожны раз выконваць аднолькавы парадак, абавязкова бываць толькі ў добрым настроі. Здзіўляцца не варта, калі ўсе гэтыя працэсы не адразу ўзнікнуць. Калі ў вас трапліцца такія моманты, сеанс трэба адкласці. Вельмі добра выкарыстоўваць у паўнакі на рукі «Я ў сваім стане ..., аднак пакуль...». Вось рабіце, і тое, што «Я здаравею, здаравею».

Гэтыя словы паўтараюць па 10—20 разоў.

Збан-тэрмас

Звычайны шкляны збан пры жаданні лёгка ператварыць у тэрмас. Насыпце ў збан (1) кусок здробненага корка (2), устаўце ў сярэдзіну шкляную колбу (3), спецыяльна прызначаную для тэрмасаў. Свабодная месца паміж колбай і сценкамі збана запоўненая буйнымі драўнінным пілавінем (4), а гарлавіна — сумессю (5) з гіпсу і здробненых коркаў. Дайце сумесі засцярдзець. Потым закрыйце колбу шчыльна прыгнанай коркам (6), а збан — накрыўкай (7). Калі звычайнага збана з шырокай гарлавінай не знойдзецца, на выкарыстаць замест яго мецячае збан дзіцячае гаршчок тэрмас будзе горш трымаць тэмпературу.

Булькае прысмак...

На кожнай рыбалцы нялёгка трапляе дробная рыбка — плотачка, акунёк, ёршык. Гэта таксама скарб! Такой здабычай не грэбуюць, яна ідзе на ўсякія салаты. А мы прапануем вам адзін.

Нам спатрэбяцца: 600 г больш грамаў дробнай рыбы, карані пятрушкі і сельдэрэю — па палавінцы, адна морквачка, адна цыбуліна, дзве бульбіны, лаўровы ліст, перац, соль.

Усё разлічваецца на чатыры таўчы самыя буйныя рыбкі. Іх адкладваюць. Астатнія вытрыбоўваюць ці сліканы ласкуў, кладуць у апускаюць у каструлю. Пакласці туды ўсе карані і лаўровы ліст, заліць 6 талерак вады (дзве вывільны) і кіпяціць на малым агні. Нехай булькае да паўгадзіны.

У гэты час з адабраных чатырох рыб здымаем лускавую, выдаляем жабры і вантробы і кладзём у агульны кацёл. Паўгадзіны — і тады гэты булён працэдзіць і ў ім вараць бульбіны, моркву, карані прыпраў, старанна перацірае на агонь. Гатоўце рыбку ў булёне з рыбы косці. Астатняе працаджваем праз марлю ў каструлю. Пачысьцім, пэўна дастаць і лепш да чвэрці лімона. Наліваюць у талеркі, дадаю па адной рыбцы, калі ёсць — зялёныя кропы і пятрушку.

Без дзюбеляў і пробак

Павесіць паліцы, карціны і т. д. — цэлая праблема. Тут бы выручылі дзюбелі — пластмасавыя гільзы для шурупаў, але гэтая калесчная дэталь амаль не бывае ў магазінах. Але можна абысціся без дзюбеляў і драўляных пробак.

Калі для мацавання выкарыстоўваюцца шурупы, то можна прымяніць прыём, якім электраманцёры ўстанаўліваюць розеткі. Трэба абматаць шуруп вакол разьбы тонкай меднай ці алюмініевай (можна ізаляцыйнай) праволкай і шчыльна ўставіць на вадкім алебастры у прасвідраваную адтуліну. Пасля таго, як алебастр застыне, шуруп будзе добра трымацца. Пры неабходнасці яго можна выкруціць — у адтуліне застанецца нарэзка з дрота.

Цяжкія паліцы для большай надзейнасці можна павесіць на балтах. У сцяне высвідраваць адтуліну з запасам і ў іх цэментуюць балты, разьба якіх выступае на патрэбную даўжыню. Паліцы мацуюць гайкамі, і пакляі утульна цэментуюць.

Замацаванне балтоў у тонкай сцяне патрабуе падрыхтоўчых аперацый. На адным канцы трубкі з мяккага металу па дыяметру балта зрабіць пракавалачы надрэз. Затым падрыхтаваную трубку дыяметру галоўкі балта ў насадзіць у адтуліне разам з надзетай на яго трубкай. Пры загартаванні гайкі галоўка балта пачне рухацца і сціскаць надрэзаны канец трубкі, і 4.. гэтага надзейнай рашыйная, і болт з трубкай надзейна зафіксуецца ў сцяне.

Парады на ўсякі выпадак

Калі трэба моцна прывінціць шурупамі адну дошку да другой, трэба выкарыстаць такі прыём: ля тарца дошкі прасвідруйце адтуліну і ўбіце ў яе пробку са шчыльнага дрэва. У яе і закручваючы шурупы, трымаецца яна будуць надзейна.

Ад таго, наколькі старанна размешана фарба, залежыць якасць афарбоўвання паверхні. Лепш за ўсё размешваць дротам, устаноўленым у патрон дрылі. Каб фарба не распырсквалася, бляшанку накрыць кардонным кружком з прапушчаным праз яго дротам.

Пры афарбоўцы сцен у два колеры цяжка дабіцца роўнага канта між ніжнай панелі. Дасягнуць гэтага можна, калі на граніцы колераў нацягнуць і прыкласці да сцяны ізаляцыйную стужку. Пасля афарбоўкі стужку не здымаюць, пакуль фарба на ёй не засохне, — граніца будзе роўная.

Прашыць шчыльны матэрыял, калі доступ да шва з унутранага боку цяжкі, можна, выкарыстаўшы наступныя прыёмы. Для шыцця трэба дзве шыўцы. Ніткі трэба прасільваць з паверхні шыўкі (у іголцы ёсць жалабок). Пракалоўшы тканіну шылам, звычайную іголку з ніткай накіроўваюць на яго жалабок. Шыла прыме, не бачачы выхадной адтуліны ў тканіне, навобмацак. Калі шыла выцягваюць, за ім выцягваецца іголка. Застаецца пацягнуць нітку і зацягнуць шыўок.

Каб узмацніць вінт крышкі флакона, дастаткова накапаць на яе дно некалькі кропель воску са свечкі. Пасля таго, як воск застыне, можна закручваць, флакон будзе закрыты герметычна.

Пры рамонце швоў на верхніх дэталях абутку выкарыстоўваюць у якасці праваднікі іголкі канцылярскую сашчэпку, канец якой прапускаецца ў адтуліну шва. Іголка, упіраючыся ў сашчэпку, выцягваецца на другі бок дэталі. Пасля заканчэння працы выкарыстаную іголку падвесці да адтуліны і зацягнуць да яе шов пашыць знешне трымацца.

САМЫ НАДЗЕЙНЫ І АДКРЫТЫ

БЕЛАРУСКІ АКЦЫЯНЕРНЫ КАМЕРЦЫЙНЫ ПРАМЫСЛОВА-БУДАЎНІЧЫ БАНК «БЕЛПРАМБУДБАНК»

Баланс за 1991 год (у млн. руб)

АКТЫЎ		ПАСІЎ	
1. Асноўныя сродкі з улікам зносу	35,0	1. Устаўны фонд	340,6
2. Наяўныя грошы ў касе	177,4	2. Рэзервовы фонд	21,7
3. Каштоўныя паперы	34,4	3. Спецфонды	58,8
4. Замежная валюта	0,3	4. Сродкі мясцовых бюджэтаў	36,1
5. Крэдыты іншым банкам	240,1	5. Даходы рэспубліканскага бюджэту	—
6. Сродкі на рахунках карэспандэнтаў	—	6. Дэпазіты кліентаў	3.472,3
7. Кароткатэрміновыя крэдыты пазычальнікам	4.676,8	7. Валютныя рахункі	—
8. Доўгатэрміновыя крэдыты	852,2	8. Сродкі на рахунках Ашчаднага банка	13,0
9. Пазыкі на розныя мэты	198,1	9. Сродкі дэпазітных інстытутаў	340,1
10. Фактарынгавыя аперацыі	421,1	10. Крэдыты, атрыманыя ў іншых банках	2.773,1
11. Паявыя ўзносы	12,8	11. Сродкі ў разліках	164,8
12. Сродкі ў фонд рэгулявання	237,7	12. Іншыя пасівы	55.308,4
13. Іншыя адлічэнні сродкаў у актывы	55.643,0		
Баланс	**62.528,9**	**Баланс**	**62.528,9**

Справаздача аб прыбытках і стратах за 1991 год

ДАХОДЫ БАНКА		РАСХОДЫ БАНКА	
НАЗВА ДАХОДАЎ	СУМА	НАЗВА РАСХОДАЎ	СУМА
1. Атрыманыя працэнты	354.373	1. Заплачаныя працэнты	170.614
2. Даходы па аперацыях з каштоўнымі паперамі і на валютным рынку	1	2. Расходы па аперацыях з каштоўнымі паперамі і на валютным рынку	—
3. Дывідэнды па паях і акцыях	3.447	3. Расходы па аплаце паслуг гасразліковых ВЦ	1.286
4. Атрыманая камісія за паслугі кліентам і банкам (фактарынгавыя і лізінгавыя аперацыі)	54.461	4. Расходы на ўтрыманне апарату банка	32.026
5. Іншыя даходы	2.112	5. Штрафы, пені, няўстойкі заплачаныя	165
6. Штрафы, пені, няўстойкі атрыманыя	110	6. Іншыя расходы	9.671
УСЯГО ДАХОДАЎ	414.504		
7. СТРАТЫ	—	7. Прыбытак	200.742
Баланс	**414.504**	**Баланс**	**414.504**

Баланс і справаздача атрымалі пацвярджэнне пры праверцы аўдытарскай арганізацыяй «Крэдааўдыт-92».

ПАСЛЯ САМАЗАБОЙСТВА

Былі пачуцці. І астылі, зніклі, растварыліся ў часе, у дробязных крыўдах і словах, у штодзённай мітусні і бытавой неўладкаванасці. Але зніклі, як часцей за ўсё бывае, не ў дваіх адначасова, а толькі ў аднаго з дваіх.

Што рабіць? Як жыць далей, калі шматфарбны поліфанічны свет звузіўся да памераў Яго акна, Яго голасу, Яго крокаў?

Тупік безнадзейнасці і адчаю палохае пустатой і замкнёнасцю прасторы. Жыццё здаецца мізэрным і бессэнсоўным.

«Нам цесна ўдваіх на гэтай зямлі»

Гэта потым, калі перажывеш, перацерпіш, задушыш у сабе крыўду, змірышся з тым, што не ў сілах выправіць, — потым прыходзіць супакаенне і развага, цвярозы погляд на тое, што, можа, і не было трагедыяй.

Але, напэўна, каб глядзець так далёка наперад, трэба мець больш чым васемнаццаць гадоў і ўспрымаць свет і людзей у ім дастаткова прыземлена і рэалістычна.

...Яе вынялі з пятлі. Прыгожую, юную, ціхую, пра якую ніколі ніхто не падумаў, што яна здольная на такое. Цела ўжо астывала. Твар быў спакойны і страшны ў сваім спакоі.

Маці яшчэ нічога не ведала, — з раніцы да вечара, як і звычайна ўвосень, была на бурачнай «дзялцы». Спагадлівыя суседкі, даведаўшыся пра горкую навіну, выправіліся на поле падрыхтаваць яе да гэтай весткі, адным сваім з'яўленнем і выглядам перапалохаўшы і ашарашыўшы.

Такой я і запомніў яе, — ураз пастарэўшую, патухшую, ашаломленую горам. Жанчыну падтрымлівалі пад рукі і спрабавалі суцяшаць, а яна то пачынала галасіць, то раптам імпульсіўна заціхала і, яшчэ не верачы ў тое, што адбылося, распытвала, спрабавала ўлавіць у горкіх словах няпраўду, фальш, чакаючы, што ўсё гэта раптам акажацца няўдалым розыгрышам.

...Кацю я ведаў кепска. Так, — некалькі размоў мімаходзь, ні аб чым, дзяжурнае «Прывітанне» пры рэдкіх выпадковых сустрэчах. Такая ж, як і сотні яе аднагодак, — не без какецтва і мілай наіўнасці. Можа, толькі крыху больш маўклівая за астатніх. А яшчэ, казалі, упартая, — у спрэчках заўсёды настойвала на сваім, нават калі не мела рацыі.

Што там у яе, васемнаццацігадовай, за плячыма, акрамя дзяцінства? Два гады тэхнікума? Там, у горадзе, за шэсцьдзесят кіламетраў ад пільнага вока маці і злых языкоў суседзяў — былі два гады яе асабістага жыцця, яе ці то выдуманага, ці то сапраўднага кахання.

Напэўна, гэты крок быў ёй патрэбен. Каб хоць такім чынам выкрыкнуць свой пратэст, каб хоць так адолець безнадзейнасць і бездапаможнасць. Што будзе потым — у такія хвіліны, відаць, не задумваюцца.

Яна пакінула пісьмо. Той, каму яно было адрасавана, не дужа настойваў на канфідэнцыяльнасці, — намнога больш хлопца трывожыла і клапаціла, каб яго не палічылі вінаватым у самазабойстве. А пісьмо, хоць і ўскосна, гэтыя падазрэнні знімала.

Я доўга думаў, ці варта выносіць на агульны суд гэты адчайны крык. Але мінуў час, — і я ўсё больш схіляюся да думкі, што і гэты кароткі трагічны лёс, якіх, на жаль, многа, і гэта пісьмо — у значна большай ступені, чым факт асабістага жыцця — ілюстрацыя да вялікага падручніка па грамадскай маралі і нашых норавах. І каб ведаць, чаго чакаць ад нашых блізкіх, ды і ад саміх сябе, — мы проста павінны прыгледзецца да лёсаў сваіх равеснікаў, якім стала невыносна сярод нас.

«Калі ты чытаеш гэта пісьмо, мяне ўжо няма. Дзіўна: усё напэўна засталося на ранейшых месцах. І гэтак сама кожны дзень узыходзіць сонца, і спяваюць птушкі, і зелянее трава...

Што і каму я хачу даказаць? Нічога і нікому. Увогуле, я не ведаю, што адбылося. Але я зрабіла нешта жахлівае. І за гэта трэба плаціць. І плаціць неадкладна.

Цябе няма — і ўсё згубіла сэнс. Я сама знішчыла цябе, сама, сваімі ўласнымі рукамі. І ў мяне хопіць сіл, каб знішчыць і сябе. Які сэнс ва ўсім, калі ўсе жаданні зводзяцца да аднаго — забыцца і заснуць.

Я не прашу ў цябе даравання—ты адмовіў мне ў ім. Мне даруе Бог.

І яшчэ. Ведай, што ўсё роўна маё жаданне ажыццявілася, і я шчаслівая. Ты быў маім Мужам — перад Богам. Ты быў маім адзіным мужчынам, з якім я была шчаслівай. І гэта правільна, што з тваіх жа рук я прымаю і другую, горкую чашу.

Гэта глупства, што шчасце можа быць вечным ці хоць бы доўгім. Усё, што было мне наканавана, я ўжо паспытала. І шкадаваць няма аб чым, таму што ўсё, што магло быць наперадзе, было б толькі паўтарэннем, нікчэмнай копіяй.

Жанчына ва мне, — цвярозая і разважлівая, — крычыць цяпер, што я найвялікшая дурніца. Што гэта нікому не патрэбна. Што я нікому нічога не дакажу. Што ты пасумуеш крыху і ўсё забудзеш. І ў цябе будзе новае жыццё. І новая сяброўка, у якой ты, магчыма, гэтак жа хутка расчаруешся, як і ва мне.

Але я не хачу ўсяго гэтага ведаць. Мне млосна ад гэтага. Мне цесна на зямлі. Мяне абступаюць з усіх бакоў гэтыя сцены і цісну́ць, цісну́ць, цісну́ць... І я затыкаю рот гэтаму ўнутранаму чалавеку.

Зараз дагараць твае пісьмы і я пайду. Нам цесна ўдваіх на гэтай зямлі. Я буду глядзець на цябе са свайго недасягальнага высока».

Высакамоўна? Банальна? Наіўна?

Шчыра! І да жаху крыўдна, бо гэту разумную ўдумлівую дзяўчыну, напэўна, мог бы напаткаць і шчаслівы лёс, і светлыя ўзаемныя пачуцці.

Немагчыма быць суддзёй такога кроку. Увогуле, хто возьмецца адназначна вызначыць, праява слабасці ці сілы такі ўчынак? Кажуць жа, што здольнасць чалавека да самазабойства — адзінае, што адрознівае яго ад жывёлы.

Адразу пасля гэтага здарэння, якое ўскалыхнула ўсю акругу, мне захацелася ўзяцца за пяро і расказаць пра яго. Многа разоў спрабаваў рабіць гэта — не атрымлівалася. Сам факт трагедыі быў намнога вышэй за любое маралізатарства на гэту тэму, якое да таго ж выглядала кашчунствам на фоне болю знаёмых мне людзей.

Але мінулі два гады. І з вышыні часу міжволі глядзіш па-іншаму на гэту смерць.

А і праўда, каму і што даказала шчырая падманутая дзяўчына, якая ў слепаце пачуццяў забыла, што, адважваючыся на такое, яна пераступіла не толькі праз уласны страх, але і праз лёс сапраўды, а не ўяўна блізкіх ёй людзей, і найперш — маці? Менавіта яе асудзіла гэта смерць на дачасную старасць, на ўчэпістыя бясконцыя хворасці, якія раптам узяліся невядома адкуль, і — на адну бясконцую пажыццёвую дарогу — ад парога хаты да магілы дачкі.

І ці бывае хто-небудзь яшчэ ля гэтай магілы? Сяброўкі разляцеліся хто куды, займелі ўласныя сем'і, дзяцей, — яны і ў бацькоўскіх хатах бываюць гады ў рады.

А што ж той, хто здаваўся адзіным, без каго жыццё страціла сэнс, чый падман вырас да трагедыі і зрабіў немагчымым існаванне? Ды нічога — жыве як і ўсе. Па-ранейшаму любіць мяняць сяброўак — балазе, знешнасць гэта дазваляе рабіць без вялікага напружання. Кажуць, збіраецца ажаніцца...

...Гісторыя гэта, на жаль, банальная. Тое, што на мове медыкаў называецца суіцыдальнай з'явай, здараецца вельмі часта, — у апошнія гады — асабліва. Загнаныя ў кут адчаем, несправядлівасцю, безвыходнасцю, людзі выкідваюцца з балконаў, накідваюць на шыю пятлю, труцяцца газам, кідаюцца ў ваду... Вялікая частка сярод іх — тыя, хто толькі пачынае самастойнае жыццё. І вельмі часта прычынай незваротнага кроку для ўчарашніх хлопчыкаў і дзяўчынак становяцца нераздзеленыя пачуцці.

Яны — побач з намі, сярод нас, — патэнцыяльныя самазабойцы, да ракавога ўчынку якіх можа падштурхнуць наша ж абыякавасць, чэрствасць, азлобленасць. Прагматычны час менш за ўсё спрыяе сентыментальнасці, але, паверце, вы заўсёды будзеце адчуваць сябе вінаватымі, калі нешта падобнае здарыцца з вашымі блізкімі.

А вы, — тыя, хто ашаломлены раптоўнымі высокімі пачуццямі і, здаецца, да канца жыцця страцілі веру ў чалавецтва з-за крывадушнасці чалавека, якога лічылі верхам дасканаласці, — вы пастарайцеся калі не зразумець, то хоць бы паверыць, што чалавек гэты не варты такой ахвяры і ніколі не ацэніць яе. Што час — найлепшы лекар. Што ваш адчайны крок найбольш балюча ўдарыць не па тым, на каго вы разлічваеце. А яшчэ—плачце, дзяўчынкі. Вылівайце свае крыўды на старонкі наіўных і шчырых дзённікаў, пішыце адчайныя вершы, дзяліцеся сваімі прыдуманымі і сапраўднымі трагедыямі з добрымі сябрамі. І вы немінуча зразумееце, што нават самае трагічнае часам з вышыні гадоў выглядае нікчэмным і не вартым не тое што жыцця — нават слёз.

Валянцін ЖДАНКО.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ

СЁННЯ Ў НУМАРЫ

«Люстэрка». Інфармацыйныя паведамленні.

Сесія: дзень за днём. Нататкі парламенцкага карэспандэнта С. Івановай.

Думкі аб рэферэндуме. Свае адносіны да ідэі рэферэндуму выказваюць народныя дэпутаты Беларусі Я. Новікаў і В. Грыбанаў.

«Грэх на душы». Роздум аглядальніка газеты Ільі Масткова: агульнаадукацыйныя школы з'яўляюцца апошнімі астраўкамі маралі...

«Некалькі слоў аб стрыманасці» Зямельная рэформа і пазіцыя Міністэрства сельскай гаспадаркі рэспублікі.

З пошты. Падборка.

«У садзе і агародзе». Падборка.

Чэмпіянаты. Турніры. Кубкі.

Фільмы тыдня.

Праграма тэлеперадач.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

20 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

14.25. «Людзі на балоце. Палеская хроніка». 8-я серыя «Глыбокая баразна».
15.35. Меркурый.
16.35. Педагагічны экран. Падрыхтоўка фермераў у ПТВ г. Жлобіна.
17.15. «Сем колераў радасці».
17.50. «Свабода — ваша існасць» (ФРГ). 3-я серыя.
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Магілёў).
19.35. Наш каментарый. «Эканамічны разбой».
19.40. Прыватызацыя жылля: праблемы, пытанні, адказы. Прымаюць удзел старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь М. Е. Капытоў, міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь Б. В. Батура. Прамая лінія.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Дэбюты. Саюз кампазітараў Беларусі прадстаўляе...
21.50. «Шчаслiўчык». Мультфільм для дарослых.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі.
23.30. НІКа.

І канал. Астанкіна

11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Эльдарада.
11.55. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
12.55. Выступае ансамбль «Адыген» (Азербайджан).
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.20. «ФФФ» (фармат, фокус, фантазія).
14.45. «Леў Гурыч Сінічкін». Маст. фільм.
16.00. «Грай, гармонік!»
17.00. Навіны.
17.25. Тхэквандо. Матч СНД — Англія — Карэя.
17.40. Чалавек і закон.
18.20. «Мая сям'я і іншыя жывёлы». 10-я серыя.
18.50. «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Пагляд». «Музагляд», спорт, «Шоў-біржа», «Музычная гадзіна». У перапынку **(23.00)** — Навіны.
0.10. «Ранішняя зорка» ў начным эфіры.

Канал «Расія»

9.35. Тэле-прэс.
10.30. «Забаўляльныя гульні». Йоркшырскае ТБ.
10.55. Пятае кола.
12.40. «Прадпрымальнік і вёска».
13.00. Весткі.
15.00. Прастора плюс. Тэлебіржа.
15.30. «Рашэн пайлат».
15.50. Вечар аўтарскай песні.
16.40. Т. Ін. Ка.
16.55. Рэпартажы з НАТО. «Пра што спрачаюцца адміралы?»
17.25. «Дамашні клуб».
17.40. Версія.
17.55. Хрысціянская праграма. «Свята суперкнігі».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.15. «Печкі-лавачкі». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. На сесіі ВС Расіі.
22.50. Начны акцёрскі клуб. Выпуск 2-гі.

21 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Экран беларускага кіно. «Іван».
9.55. Паказвае Брэст. Мастацка-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Меркурый.
12.15. Кіназала праграмы «Здароўе».
12.45. 20 мінут рэдактара.
13.05. Асілак. Прамая лінія.
13.55. Г. Х. Андэрсен. «Стойкі алавяны салдацік». Спектакль Тэатра музычнай камедыі Беларусі.
15.55. «Школа памочнікаў», «Шчаня і сямёра гусянят». Мультфільмы.
16.20. «Савітар-Цэнтр». П. Глоба аб практычнай астралогіі.
17.05. Выступленне ўзорнага нацыянальнага дзіцячага ансамбля Беларусі «Зорачка».
17.50. Тэлевізійны «Дзетдом».
18.45. Тэленарыс.
19.00. Панарама.
19.25. Тэлевізійны фестываль «Песню бярыце з сабою». 1-е аддзяленне.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Для чаго ты жывеш? Інфармацыйна-гуманітарная праграма. Хрысціянскае тэлебачанне Сі-Бі-Эн (ЗША).
22.00. «Песню бярыце з сабою». 2-е аддзяленне.
23.10. НІКа.

І канал. Астанкіна

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. «Сон». Мультфільм.
7.40. Відэаканал «Садружнасць».
8.55. Ранішняя музычная праграма.
9.25. Цэнтр.
10.05. С. Рахманінаў.
10.45. «Відавочнае — неверагоднае».
11.25. Музычны кіёск.
11.55. «ЭХ».
12.10. «Фартуна». Конкурс тэлефільмаў.
12.40. Дак. фільм «Мастацтва Фядоскіна».
13.00. Фільмы-балеты Ф. Слідоўкера і А. Тафеля. «Кармэн-сюіта».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Лімпапо.
14.50. Маст. фільм «Сакрэтная місія».
17.00. «Пчала Мая».
17.25. «Восем дзевак — адзін я».
18.35. Канцэрт.
18.50. «Руская тайна караўскага «Боінга-747».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Нечаканы» (ЗША).
21.55. «Брава». У перапынку **(23.00.)** — Навіны.
24.00. «На шляху да Уэмблі». Кубак Англіі па футболу 1992 года.
1.00. Каханне з першага позірку. Дзень 1-ы.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Крыніца.
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. Дакументальны экран.
9.15. Пілігрым.
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.00. М-Трэст.
12.30. Пецярбургскія магікане. Уладзімір Атлантаў.
13.00. Весткі.
13.20. Рускі стыль.
13.50. Эскулап.
14.00. Дом на Чыстых прудах прадстаўляе кінастудыю «12-А».
15.30. «Асколкі». Мініяцюры А. Аверчанкі выконвае артыст МХАТа І. Кашынцаў.
16.05. «Познер і Донах'ю».
17.00. Мультфільм «Прыгоды Боска».
17.30. Парламенцкі веснік Расіі.
17.45. Тысяча тактаў балета.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Няхай няўдачнік плача...» На прэм'еры спектакля С. Юрскага «Ігракі-XXI».
20.25. «Эскадрон гусар лятучых». 1-я серыя.
22.00. Весткі.
22.25. Праграма «А».

НА ДВОР'Е

20 сакавіка

Сёння ўдзень па рэспубліцы пераменная воблачнасць пераважна без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску, Магілёве, Гомелі — 3—5, Мінску — 4—6, Гродна — 5—7, Брэсце — 6—8 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак: 21 сакавіка без ападкаў, 22-га па захаду рэспублікі ападкі. Тэмпература паветра ўначы 21-га ад 4 градусаў марозу да 1-го цяпла, 22 сакавіка каля 0. Удзень 5—10 градусаў цяпла.

Узровень радыяцыйнага гама-фону 19 сакавіка складаў у Мінску 0,012, Віцебску — 0,012, Гродна — 0,013, Брэсце — 0,011, Магілёве — 0,014, Гомелі — ад 0,011 да 0,026 мілірэнтгена ў гадзіну. Натуральны радыяцыйны гама-фон на тэрыторыі рэспублікі знаходзіцца ў межах ад 0,010 да 0,020 мілірэнтгена ў гадзіну.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Людміла Рыжанкова, першы намеснік адказнага сакратара Яўген Ляхаў, старшы карэктар Ала Сабалеўская.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.784. Індэкс 63.850.
Зак. № 58.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

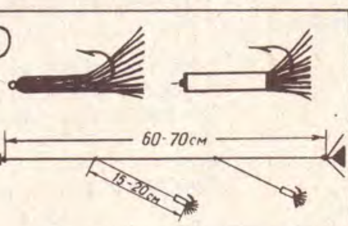
Прывабная мяцёлачка

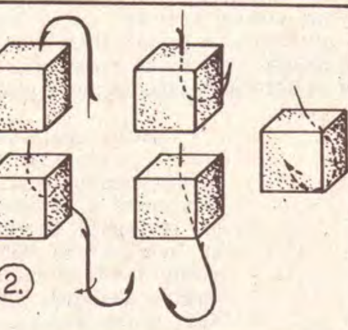
Пры паляванні на судака можна з поспехам выкарыстоўваць такую снасць. Робяць некалькі зменных павадкоў даўжынёй 60—70 см з лёскі дыяметрам 0,3—0,4 мм. Да іх з аднаго боку прымацоўваецца вертлюжок, з другога — грузіла шаравой ці канічнай формы вагой 30—40 г. Каб грузіла не чаплялася за няроўнасці дна, можна да яго прымацаваць вусы.

Зменныя павадкі аснашчаюць двума кароткімі (15—20 см) павадочкамі з кручкамі №№ 10—12. Кручкі могуць быць адзіночныя і двайныя. Джала іх маскіруецца шчаціннем, якое замацоўваецца на цаўі кручка пры дапамозе нітак і клею. Падыдзе і штучнае валакно, якое трэба распушыць. На цаўё кручкоў са шчаціннем ці валакном надзяецца белая поліхлорвінілавая трубачка дыяметрам 6—8 мм і даўжынёй 3—3,5 см (мал. 1).

Снасці даюць апусціцца на дно і пачынаюць праводку. Кручкі з мяцёлачкамі прывабліваюць судака, а то і акуня, шчупака. Пры кожным штуршку на глыбіні неабходна рабіць энергічную падсечку і адразу выводжваць драпежніка, які трапіў на кручок, бо ён пачне забівацца пад карчы і іншыя сховішчы на дне.

Найбольш цікавая лоўля такой снасцю ў месцах з цячэннем, дзе струмень гуляе прынадай, робіць яе асабліва прывабнай для рачных драпежнікаў.

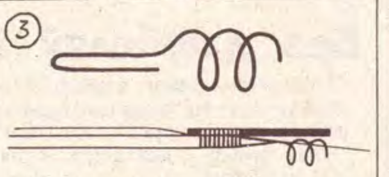

На бульбяны кубік

Карп добра ловіцца на бульбу. Але некаторыя пачынаючыя вудзільшчыкі не ведаюць, як яе насаджваць на кручок, каб прынада трымалася моцна, не злятала пры закідванні.

Па-першае, прыгодная не ўсякая бульба. Яна не павінна быць разварыстай, і яе трэба крыху недаварыць. Потым з бульбы выразаюць невялікія кубікі і насаджваюць на кручок, як паказана на малюнку 2.

Лёска не правісне

Гэта прылада выключае правісанне лёскі на паплавочнай вудзе. Бярэцца стальны дрот дыяметрам 1—1,5 мм і на прутку таўшчынёй 1,5—2 мм накручваецца спіраль з трох віткоў з шагам 1,5 мм. Адзін канец абразаецца, а другі з адступленнем 20—25 мм загінаецца (мал. 3). Загатоўка прымацоўваецца да канца вудзільна і намазваецца вадастойкім клеем. Сюды ж прымацоўваецца і адрэзак гумы, напрыклад, ніпельнай, на 10—15 мм даўжэйшы за дротавае прыстасаванне. На вадаёме лёска разам з канцом гумы злёгку нацягваецца і потым заводзіцца ў спіраль. Гума прыціскае лёску да спіралі, выключаючы правісанне, і ў той жа час не перашкаджае сыходу лёскі з катушкі пры моцнай напятасці. Пасля заканчэння лоўлі лёска лёгка выводзіцца са спіралі.

Вузел стане больш трывалым

Часта лёска пераціраецца ў месцы прывязвання яе да калечка ці лапатачкі кручка. Каб гэтага пазбегнуць, перад прывязваннем на цаўё кручка надзяюць кавалачак чырвонай ізаляцыйнай абалонкі ад тэлефоннага провада.

Карысць двайная: вузел трымаецца больш надзейна, а чырвоны колер прываблівае рыбу. Гэту параду можна выкарыстаць і для прывязвання мармышкі.

Розныя парады

Нямногія ведаюць, што мяккі графітавы аловак выручыць у многіх выпадках, калі ў хатняй тэхніцы штонебудзь заядае, рыпіць, не круціцца і г. д. Напрыклад, графітам можна аднавіць лёгкасць павароту пробкавага крана, што пераключае ваду ў ванну ці ў душ. З яго дапамогай перастануць рыпець дзвярныя завесы, палепшыцца слізганне кручкоў па металічных карнізах і г. д.

●

Калі трэба хутка далучыць правады да вывадаў плоскай батарэйкі, прасцей за ўсё гэта зрабіць канцылярскімі сашчэпкамі. Такое злучэнне больш надзейнае, чым проста намотаныя на вывады правады.

●

Каб, гатуючы хрэн да стала, не наплакацца ўволю, надзяюць на мясарубку поліэтыленавы пакет.

●

Мацаванне балта да тонкай сцяны (напрыклад, для навешвання шафы), калі няма доступу з другога яе боку, заўсёды выклікае цяжкасці. Спецыялісты раяць рабіць так: прасвідраваць адтуліну па дыяметру галоўкі балта, спілаваць частку галоўкі, потым уставіць яе ў адтуліну і, утрымліваючы болт пласкагубцамі, расклініць яго штыром. Астатняя частка галоўкі адцісенецца ўбок і зачэпіцца за сцяну. Гайка з шайбай зробяць штыр непрыкметным.

●

Перад бруднай работай рэкамендуем надзяваць на рукі нябачныя ахоўныя «пальчаткі» з мыла. Рукі густа намыльваюць і некалькі мінут высушваюць. Пасля заканчэння работы «пальчаткі» лёгка змываюцца.

●

Хто з жанчын не ведае, як цяжка роўна падшыць край спадніцы. Гэту праблему можна вырашыць раз і назаўсёды з дапамогай пульверызатара. Яго запраўляюць вадой з зубным парашком і ўмацоўваюць на патрэбнай вышыні. Вы націскаеце на грушу і круціцеся — на тканіне застаецца мелавы след. Каб пульверызатар не засмечваўся, трэба ці працадзіць парашок, ці павялічыць адтуліну.

●

Прыбіваючы дошку, убівайце цвікі не строга вертыкальна, а пад невялікім вуглом, прычым кожны цвік у розны бок. Дошка будзе трымацца больш трывала.

●

Небяспека паслізнуцца на галалёдзе стане намнога меншай, калі да падэшваў і абцасаў абутку прыклеіць шырокія палоскі лейкапластыру.

●

Калі ніз ванны абліцоўваюць кафелем, дык звычайна пакідаюць назіральны люк для рамонту і для таго, каб пад ваннай можна было захоўваць гаспадарчыя дробязі. Аднак намнога зручней замест люка зрабіць высоўныя скрыні — тады рэчы лепш захоўваюцца і іх не трэба шукаць на падлозе пад ваннай. Калі трэба будзе зрабіць рамонт, скрыні можна выцягнуць зусім.

●

Вясна — час бездаражы. **Абутак намакае, і яго штодзённа трэба сушыць. Простая вешалка-сушылка дапаможа зрабіць гэта хутка і добра. Да стрыжня з кручкамі на канцах мацуюцца трымальнікі абутку, пажадана, каб яны спружынілі. Мокры абутак падэшвамі дагары надзяюць на трымальнікі і вешаюць сушыцца. Калі ён падсохне, вешалку пераварочваюць.**

●

Выключальнік у цёмным калідоры ці кнопку начніка няблага зрабіць святлівымі. З разбітай ёлачнай цацкі трэба ўзяць крышачку фасфарасцыруючага саставу, перамяшаць з клеем «БФ» і нанесці на клавішу выключальніка.

●

Добры стопар для няшчыльных дзвярэй атрымаецца са школьнай гумкі. Яе трэба не прыбіваць да вершніка, а ўставіць на клеі ў гняздо, зробленае ў ім долатам ці свярдзёлкам. Пярэднюю грань гумкі скасіць, а на верхняй нарэзаць зубцы, звернутыя вастрыямі па ходу закрывання дзвярэй. Тады зачыняцца дзверы будуць лёгка, а адчыняцца з невялікім намаганнем.

●

Зрабіць з арганічнага шкла прыгожыя ручкі для інструментаў — справа нескладаная. **У патрон** ручной дрэлі заціскаюць інструмент і ім, як свярдзёлкам, свідруюць аргшкло. Яно разаграецца, і стрыжань лёгка ўваходзіць на патрэбную глыбіню. Пасля астывання пластмаса трывала змацоўваецца з металам.

●

Пыласос можна выкарыстоўваць яшчэ і для перабірання ягад. Іх насыпаюць у таз слоем у 3 сантыметры і накіроўваюць струмень паветра. Лісце, смецце і сухія ягады хутка выдзімаюцца.